

Evropska nova desnica (1)

Tu bo tekla beseda o družbenem procesu, ki pravzaprav niti ne sodi v zvrst socialnih gibanj, kot jih razumeta sodobna sociološka in politološka misel. Gre za določeno kulturno-politično akcijo nekaterih skupin intelektualcev v zahodnoevropskih državah, ki jih imenujemo (in ki same sebe imenujejo) »nova desnica«. Zato bo to razmišljanje do neke mere prestopalo okvir tematike socialnih gibanj.* Vsekakor pa je pojav nove desnice že sam po sebi dovolj pomemben, v perspektivi celo kot prvina možnih političnih gibanj ali strank, da gotovo zasluži, da ga uvrstimo med relevantna duhovna in politična gibanja našega časa. To tembolj, če upoštevamo okoliščine, da je v naši publicistiki le malo podatkov o evropski novi desnici in še posebej o njenem teoretskem jedru, ki ga predstavlja organizacija GRECE v Franciji in kateri bo posvečen največji del tega teksta.

Najprej se je treba soočiti z uvodnim vprašanjem: kaj je to duhovna in politična desnica kot pojav, značilen za moderno dobo Zahoda? Na to je mogoče reči in pogosto se tako tudi upravičeno zatrjuje, da so bistvena obeležja »kulture desnice« – po katerih se ta razlikuje od vse tiste progresivne in socialistične dediščine, ki izhaja iz razsvetljenstva in iz socialnih utopij – naslednja: *organsko dojemanje družbe, avtoritarizem in elitizem, antiracionalizem* in pogosto tudi *antiintelektualizem*.¹ Takšna določitev desnice je umestna celo tedaj, ko bi ji bilo možno utemeljeno oporekati, češ da so nekatere od teh obeležij značilna tudi za številna leva politična gibanja, in to ne samo za komunistična. Toda, medtem ko so ta obeležja resnično bistvena za »kulturo desnice« in se zato tudi sama desnica opredeljuje glede nanje, niso bistvena za »kulturo levece«, so pravzaprav z njo v občutnem nasprotju in pomenijo v levici zgolj (in to precej pogosto) deformacijske procese, ki jim pogojujejo nekatere večje pomanjkljivosti njenega zgodovinsko-družbenega temelja. Vendar pa je najpomembnejši nadaljnji sklep, ki ga je lucidno izvedla in izpovedala prav evropska nova desnica: odločilna in najbolj specifična lastnost vsake duhovne in politične desnice, ki pravzaprav sintetizira ali proizvaja vsa prej omenjena obeležja, je radikalno *antiegalitariistično* stališče v presojanju narave človeka in družbenih odnosov. Norberto Bobbio je na posvetovanju v Cuniu (1984), ki je bilo posvečeno neofašizmu, prepričljivo pokazal, da je eden najtrdnjših kriterijev za razlikovanje desnice od levece v odnosu do *enakosti*, da pa je odnos do *svobode* sekundarni kriterij za razlikovanje umirjenih in ekstremnih teženj tako znotraj desnice kot

* To je razširjeno besedilo razprave na posvetovanju o socialnih gibanjih, ki je bilo od 23. do 25. maja 1985 v Zadru.

¹ V. M. Greiffenhagen: *Das Dilemma des Konservatismus in Deutschland*, München, 1971, 1977; v našem jeziku v K. Mannheim: *Konzervativna misao*, »Gledišta« 10/1970; V. Milić: *Buržoaski konzervativizam u savremenoj socijalističkoj teoriji*, »Filozofija« 2-3/1970, 4/1970; V. Goati: *O savremenoj desnici*, »Gledišta« 11/1972.

znotraj levece. Zato ima povsem prav A. de Benoist, avtoritarni ideolog nove desnice, ko takole določa blok zavesti, kateremu pripada: »Desno imenujem tisto stališče, ki v različnostih sveta in v ustreznih relativnih neenakostih vidi dobro, v postopni homogenizaciji sveta, ki jo spodbuja in uveljavlja dva tisoč let stari egalitarni diskurs, pa vidi zlo. Desne imenujem tiste doktrine, ki trdijo, da iz relativnih neenakosti v eksistenci nastajajo razmerja moči, ki so temelj zgodovinskega dogajanja in po katerih bi se morala zgodovina uravnati tudi v prihodnje.«²

Drugo vprašanje, na katero je treba na kratko odgovoriti, če naj pridemo do določitve nove desnice, je: kako se zgodovinsko izraža, tj., v katerih empiričnih oblikah se pojavlja tako spoznana bit duhovne in politične desnice? Verjetno bi morali pri tem govoriti o *treh osnovnih tipih*: oziroma smereh ideologije in prakse desnice.³

Prva smer je *tradicionalni konservatizem* XVIII. in XIX. stoletja v svojih različnih oblikah, kot so na primer angleška stranka torijevcev, francoske sile restavracije, nemška gibanja protiburžoazne reakcije. Pri teh gre vedno za poznofeudalno in monarhistično pozicijo protiliberalizma, katere predstavniki so npr. E. Burke, J. de Maistre, L. G. Bonald in F. Schlegel; vendar pomen teh desnih struj upada in končno – z integracijo njihovih socialnih temeljev v meščansko družbo – tudi ugasne. Kljub temu pa doživi ta prva smer »kulture desnice« svoj trenutek preporoda (seveda z ustreznimi novostmi, kakršna je na primer zavest o moči tehnike) v tako imenovani *konservativni revoluciji* v Nemčiji dvajsetih let, v proti-weimarskem gibanju intelektualcev, katerega nazore najbolj zrelo izražajo dela Moellerja van den Brücka, Ernsta Jüngerja, Oswalda Spenglerja in Thomasa Manna.⁴

Druga smer moderne desnice je *desni liberalizem* s konca XIX. in začetka XX. stoletja; to je idejna pozicija buržoazije, ki v hudem trčenju s socializmom izgublja svoja prvotna revolucionarna in svobodnjaška stremjenja ter postopno drsi s položajev nekdanje duhovne in politične levece, prek političnega centra, k vse bolj togi konservativni poziciji obranaštva zrele kapitalistične ureditve. Za razliko od klasičnega, emancipatorskega liberalizma, poosebljenega v filozofiji J. Locka, Th. Jeffersona in drugih, pa ta konservativni liberalizem nima trdnjše podlage v politični filozofiji

² A. de Benoist: *Vu de droite. Anthologie critique des idées contemporaines*, Paris, 1977, p. 16.

³ Možna so seveda tudi drugačna razvrščanja, kot na primer tisto, ki ga ponuja R. Remond v knjigi *Le droite en France*, Paris 1982, kjer se klasifikacija desnice prilagaja francoskim zgodovinskim izkušnjam: tradicionalno-monarhična, liberalno-orleanska in plebiscitarno-bonapartistična desnica. Takšna shema je očitno preozka, saj ne zajema desnice dvajsetega stoletja.

⁴ O »Konservative Revolution« in njenih najpomembnejših težnjah (Jungkonservativ, nacionalni revolucionarji in Völkisch) v: A. Mohler: *Die Konservative Revolution in Deutschland, 1919–1932*, Stuttgart, 1950; D. Goedel: *Moeller van der Bruck, un nationaliste contre la révolution*, Metz, 1980 (prevedeno v Frankfurtu/M. 1984); P. Moreau: *Konservativna revolucija in nova nemška desnica*, MUS 4–5/1983; tematska številka časopisa *Revue d'Allemagne*, jan.–mars 1982; časopis *Nouvelle Ecole* 41/1984; prim. tudi H. Marcuse: *Borba protiv liberalizma u shvatanju totalitarne države, v Kultura i društvo*, Beograd, 1977. Pri nas niso prevedena temeljna dela *Der Arbeiter* (Jünger), *Betrachtungen eines Unpolitischen* (Mann) in *Jahre der Entscheidung* (Spengler), vendar pa je Tretji program radio Beograda v št. 50/1981 objavil razpravo o konservativnem obdobju razvoja Thomasa Manna.

in pomeni bolj nekakšen pragmatično-strankarski pojav reaktivnega tipa.⁵ Vendar pa doživlja tudi ta smer – po določenem obdobju upadanja zaradi naleta socializma in politike države blaginje – poskus obnove v obliki *neoliberalizma* in *neokonservativizma*. Najbolj eminentna teoretika tovrstnega poskusa restavracije liberalizma v času poznega kapitalizma (kot filozofije, ki se očitno poteguje za vlogo ideologije nastopajoče tehnokracije v dobi t. i. postindustrijske in informacijske civilizacije) sta predvsem Fridrich von Hayek in Milton Friedmann.

Tretja smer desnice, najmlajša in tudi najbolj ekstremna, so *fašistično-nacistična* gibanja iz časov globoke ekonomsko-socialne krize meščanske družbe tridesetih let. Če so bila prej naštetata bistvena obeležja »kulture desnice« (v prvi vrsti protiegalitarizem) v tradicionalnem konservativizmu naravnana k obračunu z emancipatorskim liberalizmom, v desnem liberalizmu pa proti socialističnim silam, je za fašistično-nacistično desnico značilno to, da se ta arsenal idej spopada hkrati z liberalnim kot tudi socialističnim pojmovanjem človeka in družbe. Idejne vsebine in nosilci te tretje smeri so preveč znani, da bi jih bilo potrebno naštevati.⁶ Pomembneje je opozoriti na dejstvo, da ima tudi ta smer desnice svoj trenutek preporoda, čeprav se je po drugi svetovni vojni zdela popolnoma razbita in kompromitirana; vanjo se uvrščajo bolj ali manj eksplicitna in konsistentna *neofašistična gibanja* partijskega ali ilegalno-terorističnega tipa, ki od vojne do danes delujejo v vseh družbah zahodne Evrope. To dejstvo je še posebej pomembno za razumevanje pojava evropske nove desnice.

Razen teh treh osnovnih ali »historičnih« smeri duhovne in politične desnice (in njihovih »revivals«) obstajajo še različne zvrsti *populistično-nacionalističnih gibanj* kot možna četrta kategorija desnice: v Franciji na primer pužadizem ali lepenizem, zunaj Evrope pa severnoameriška nova desnica⁷ in latinskoameriška populistična gibanja, združena z vojaškimi režimi, kot sta npr. peronizem v Argentini in pinočetizem v Čilu.

Kaj je in kam se v tej panorami vmešča *evropska nova desnica*? Predstavlja kulturno-politično akcijo določenih intelektualnih skupin v zahodni Evropi, katerih jasno deklarirani cilj se kaže v tem, da v pogojih vsesplošne krize, ki je izbruhnila v sedemdesetih letih, obnovijo temeljna načela modernega konservativizma, in sicer tako, da »znanstveno« presežejo nekatere njegove očitne in frustrirajoče duhovne plitkosti in funkcionalne motnje. Pri tem se nova desnica pojavlja predvsem, četudi ne

⁵ V. R. Kuhn: *Oblici gradanske vladavine – liberalizam, fašizam*, Beograd, 1978; Gl. tudi zanimivo knjigo M. Freedena: *The New Liberalism. An ideology of social reform*, Oxford, 1978, o fazi naprednega liberalizma.

⁶ O vlogi intelektualcev gl. A. Hamilton: *Fašizam i intelektualci*, Beograd, 1978; v naši literaturi nasploh tudi bibliografija o fašizmu: T. Kuljić: *Fašizam*, Beograd 1978; iz obsežne tuje literature pa gl. na primer zbornik *Le origini del fascismo*, Bologna, 1971.

⁷ Treba je strogo ločevati med evropsko novo desnico in severnoameriško novo desnico kot ekstremnim krilom konservativnih sil okrog Reagana. Slednja se končno organizira 1974. leta okoli ljudi, kot so R. Viguerie, P. Weyrich, H. Phillips, J. »Terry« Dolan, J. Helms, njene programske vsebine (protietatizem in svobodno tržišče, individualizem, krščanski tradicionalizem, seksualni moralizem, protičrnski razisem, protiintelektualizem, populistična množičnost, ameriški nacionalizem) pa so povsem nasprotno ideologiji evropske nove desnice; o tem gl. A. Hunter: *Iza kulis ideologije i organizacije nove desnice*, MUS 6-7/1983.

povsod enako izrazito in celostno, kot dedič in presnavljalec tistih specifičnih razlag konservativnega pogleda na svet, ki so jih izoblikovale »Konservativne Revolution« v dvajsetih letih v Nemčiji⁸ in fašistično-nacistične ideologije. (Ta dva pglavitna vira nove desnice sta seveda tudi sama podaljška obsežnega procesa antropološko-rasnih, zgodovinskih, kulturoloških in drugih doktrin, ki so cvetele ob koncu XIX. stoletja, najbujneje v Nemčiji in Franciji).⁹ Takšna ocena položaja evropske nove desnice temelji v genealogiji sodobnega političnega izkustva, kot bomo še ugotovili, na prepoznavanju mnogih sorodnosti med njenimi nazori ter intelektualnimi vzori in stališči že omenjenih predhodnikov – med drugim tudi identičnega obojestranskega zavračanja liberalne in socialistične tradicije duhovnega in političnega humanizma, in sicer z identičnim razlogom: da sta oba nasprotnika nosilca dva tisoč let vladajoče in pogubne ideologije egalitarizma, ki je židovsko-krščanska tvorba.

Rojstvo *evropske nove desnice* se ujema s pojavom ideološkega in politično-strankarskega *neoliberalizma* v tistem splošnem valu konservativizma, ki je zajel ZDA in Evropo v začetku sedemdesetih let.¹⁰

Takšna hkratna navzočnost dveh obnovljenih konservativnih ideologij, ki se sicer med seboj močno razlikujeta in si *ostro nasprotujeta*,¹¹ še zdaleč ni naključna. Obe ideologiji sta nastali v sedmem desetletju; po eni strani zaradi duhovnih izzivov in hkratno oseke množičnih levih gibanj, ki so dosegla svoj vrh v utopičnem vzletu leta 1968, po drugi strani pa zavoljo nujnega iskanja novih strateških odgovorov na strukturalno krizo meščanske družbe, ki se prav v sedemdesetih letih pokaže v vsej svoji dramatičnosti. Ti dve ideologiji ponujata zelo različni, vendar glede na obstoječe družbenopolitične sisteme domala enaki alternativni rešitvi za strategijo razvoja, ki bi omogočila kapitalističnemu sistemu uspešen izhod iz krize in hegemonijo teh ali onih zahodnih sil v njem. Spoznali bomo, da je ena pglavitnih razlik med ideologijama neoliberalizma in nove desnice po eni strani vzpostavitev in legitimizacija hegemonije Združenih držav Amerike kot voditeljice »svobodnega Zahoda«, po drugi strani pa neodvisnosti in morebitne hegemonije obnovljene in združene Evrope.

Seveda je treba takoj pristaviti, da ti različni konservativni strategiji izhoda iz sedanje krize in novih načinov razvoja kapitalističnega sveta

⁸ Zveza med novo desnico in »Konservative Revolution« je razločno opazna v novodesničarskih publikacijah, na primer v navedeni knjigi A. Moblerja, v *Elements* 20/1979, v spisu A. de Benoista o Van den Brucku v *Nouvelle Ecole* 35/1979 in o E. Jüngerju v *Nouvelle Ecole* 40/1983 in *Elements* 40/1981.

⁹ O tem gl. P. Moureau, nav. d.

¹⁰ Pri nas gl. dela, objavljena v *MUS*, 4–5/1983 in 6–7/1983, ter v *Pogledi*, 1/1983. Hkrati z novo desnico se v Franciji poraja tudi neformalna skupina t. i. »novih filozofov«, za katero velja, da je na nek način levo-anarhoidna (gl. pri nas D. Katunarić: Tko su novi filozofi, *Nale teme*, 3/1980) in se močno spopada z novo desnico; kljub temu pa je zanimiv članek Y. Quinona v »Le Monde« z dne 28. 7. 1979, ki govori o teoretski plati odgovornosti radikalnega kritičizma novih filozofov za pripravljanje prostora vplivu nove desnice.

¹¹ Najrazličnejše vidike zamenjavanja specifičnega pomena evropske nove desnice z generičnim in nerigoroznim pomenom »nove desnice« v smislu novega konservativizma nasploh, najdemo v zbornikih *Savremeni antikomunizam*, Beograd 1984, in v časopisu »Ideje«, 3–4/1984 (razen v delih S. Divjaka in M. Nikolića) pod naslovom »Ideologija nove desnice«.

danes nimata enake politične teže in perspektive. Neoliberalizem je danes neprimerno vplivnejši, lahko bi rekli celo prevladujoč buržoazni pogled na svet in učinkovit politični dejavnik – glede na širino in moč socialnih sil, njegovih protagonistov, pa tudi glede privlačnosti njegovih ekonomskih in političnih postulatov ter učinkovitosti njegove pragmatiko-partijske akcije . . .¹² V nasprotju s tem je evropska nova desnica še vedno doktrinarna konstrukcija manjšega števila intelektualcev ter kot taka nima in ne more imeti pomembnejših in bolj neposrednih učinkov na sodobne – nacionalne in svetovne – politične tokove. Še več, za evropsko novo desnico (tudi to je ena od razlik med evropsko in ameriško t.i. novo desnico) je prav značilno, da si danes ne postavlja nekih neposrednih ali praktičnih ciljev v ekonomskih in političnih procesih, zato pa ima širše in bolj dolgoročne ambicije v pogledu duhovne in politične konstitucije jutrišnjega sveta kot neoliberalizem ali katerakoli druga stranka oziroma gibanje na Zahodu. Nova desnica se namreč predstavlja kot avantgardni intelektualni odred, katerega zgodovinsko poslanstvo je oblikovati in prek kulturno-ideološke sfere, postopoma in kapilarno, uveljaviti bistveno nov pogled na človeka in družbo, ki naj spremeni sliko sveta vladajočih elit v nastopajoči končni krizi zahodno-ameriške civilizacije in tako *pripravi predpostavke za preobrazbo te egalitarne, množične, atomizirane in dekadentne družbe v novo, organsko skupnost z aristokratskim vodstvom, ki bo ustrezala naravi evropskega človeka*. Ta avantgardni intelektualni odred torej ponuja nekakšen program »ideološke vojne«, ki je nujen uvod v osvajanje oblasti, program totalne vojne zaradi totalnega prevrata družbene resničnosti, ki vključuje tudi zrušenje vladajočega liberalnega ekonomskega in političnega sistema. Zaradi te nenavadne pretenzije, pa tudi zaradi vztrajnosti in spretnosti, s katerima se ta pretenzija hoče uveljaviti, ter iz nekaterih znakov, da vendarle dosega določene učinke v sodobni duhovni in politični situaciji, je danes dovolj razlogov, da posvetimo evropski novi desnici primerno pozornost – pa naj se na prvi pogled zdi, da je ta pojav v resničnih družbenih procesih še tako marginalen oz. nepomemben.¹³

Organizacije nove desnice nastajajo v sedemdesetih letih v več zahodnoevropskih državah, najpomembnejše so tiste v Franciji, Nemčiji in Italiji. Povsod se vanje vključujejo izključno intelektualci in pišoči ljudje, ki so pred tem pripadali v glavnem skupinam skrajne desnice (v Italiji MSI, v Franciji OAS, Federaciji nacionalnih študentov, listu »Europe Action« itn.). Naziv »nova desnica« jim je prilepila kritika, ti pa so ga takoj sprejeli kot povsem ustreznega. Medsebojno povezane skupine razvijajo in si izmenjujejo različne oblike delovanja na številnih področjih

¹² »Zares obstajata dve novi desnici. Trenutno so novi ekonomisti, učenci M. Friedmanna, pomembnejši od novih teoretikov dedne inteligentnosti in vrnitve k hierarhiji arjincev«, M. Duverger, »Le Monde«, 27. 7. 1979.

¹³ V sami Franciji dejavnost novodesničarjev ni bila v večji meri opažena do poletja leta 1979, ko pride do prave eksplozije informacij in polemik o tem (okoli 500 tekstov v nekaj mesecih), kar so novodesničarji s hvaležnostjo sprejeli kot za njih najboljšo propagando. O teh razpravah gl. izbor v J. Brunn: *La nouvelle Droite. Le dossier du «procès»*, Paris, 1979.

družbenega življenja. To delovanje, ki se uresničuje s pomočjo časopisov, knjižnih zbirk iz lastnih ter drugih založniških hiš, kot tudi zborovanj širom po Evropi, se želi predstaviti kot *kulturna ali »metapolitična« dejavnost* – kar v bistvu ne pomeni odstopanja od strateškega političnega razmišljanja ali Politike (z velikim P), kakor izjavlja de Benoist, temveč pomeni, da akcija ni naravnana na vsakdanje pragmatiko-politične in politikantske cilje; vse novodesničarske organizacije v Evropi zato poudarjajo, da ne želijo biti politična gibanja in da so popolnoma neodvisne od obstoječih političnih strank (posebej od neofašističnih, populističnih, neoliberalnih).

Francoska nova desnica je najbolj homogena, teoretsko najbolj ambiciozna in po vsem sodeč maksimalno sintetična v razmerju do vsebin, ki jih želi obseči evropska novodesničarska ideologija; in ker je danes gravitacijsko središče novodesničarske skupnosti, se bom v tem prispevku izključno posvetil temu segmentu. Njene teme in teze so razen tega skoraj docela enake tistim iz drugih skupin evropske nove desnice, z izjemo nekaterih manj pomembnih in nacionalno obarvanih razlik, kakršni sta na primer bolj odkrito povezovanje italijanske skupine s svojo mnogo težjo fašistično dediščino, ali pa močnejša navzočnost ekološke problematike v nemški (sicer veliko manj enotni) novi desnici. Popolnejši prikaz *nemške nove desnice*, ki se zbira okrog osebnosti Armina Mohlerja, H. Eichberga, H. D. Hensena, Helmuta Diwalda, Heinricha Meierja in drugih, ter okrog publikacij »Criticon«, »Junges Forum«, »Junge Kritik«, »Student« in »Neue Anthropologie«, je moč najti v raziskovalni študiji Patricia Moreaua: »*Les Nouvelles Droites françaises et allemandes*« (München, 1982) in v članku, navedenem v opombi 4.

Za spoznavanje *italijanske nove desnice*, zbrane okoli Stenia Salinasa, M. Tarchia, G. del Nina in drugih, ter okoli publikacij »Diorama letterario«, »Elementi«, »Dimensione ambiente«, »Uomo libero«, »Eowyn« itd., je zelo koristna študija M. Revellia iz raziskovalnega projekta »*a destra radicale*« (Milano 1984, p. 119–214).¹⁴ Pomemben je tudi zbornik del »*Proviamaola nouva*« (Roma, 1980), z gradivi z zbora italijanskih in tujih novodesničarjev.¹⁵

Ustanovitelji francoske nove desnice, Alain de Benoist in skupina njegovih somišljenikov, začno leta 1968 izdajati časopis »*Nouvelle Ecole*«, nekaj mesecev kasneje, januarja 1969, pa v Nici registrirajo združenje »*Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne*«

¹⁴ V isti knjigi navaja raziskava A. Jellamoa misel Juliusa Evole, enega teoretskih utemeljiteljev »kulture desnice«, tako pri fašistih, kot tudi pri novodesničarjih, posebej italijanskih. Francoski novodesničarji so o njem izdali zbornik *Julius Evola, le visionnaire foudroyé*, Paris, 1978. V tem prikazu žal ne moremo posredovati osnovnih vsebin misli tega verjetno najizvirnejšega teoretika in književnika italijanskega novega konzervativizma, znanega tudi po prispevkih k ezoterični spekulaciji. O njem gl. na primer spise desničarjev: P. Baillet: *J. Evola e l'affermazione assoluta*, Padova, 1978; A. Romualdi: *J. Evola, l'uomo e l'opera*, Roma, 1966; *Hommage à Julius Evola*, Paris, GRECE, 1976.

¹⁵ V Španiji izhajata ali sta izhajali publikaciji »*Razón española*« in »*Punto y coma*«, na Portugalskem »*Futuro presente*«, v Belgiji pa »*Pour une renaissance européenne*«.

(GRECE).¹⁶ Sam Benoist je predstavil to združenje kot »neformalno skupnost študijskih skupin, asociacij in publikacij, ki delujejo izključno na kulturnem področju«. Združenje GRECE je imelo leta 1979 kakšnih 1500 članov, do l. 1985 pa se je število povzpelo na 5000, katerih večina je zbrana v mestnih sekcijah zunaj Pariza. Člane sprejemajo s priporočili; plačujejo precejšnje članarine, prispevke in predplačila na publikacije; zbirajo se na številnih konferencah in rednih »nacionalnih kolokvijih«. Razen teoretskega ilustriranega časopisa »Nuouvelle Ecole«¹⁷ z zelo moderno in privlačno opremo, imajo A. de Benoist in sodelavci lastno založniško hišo »Copernic«, študijsko publikacijo »Etudes et recherches«, popularnejši ilustrirani časopis za kulturno agitacijo »Elements«,¹⁸ vrsto posebnih publikacij, kot so »Nouvelle education«, ter v zadnjem času bibliografsko-kritični bilten »Panorama«. Nekaj časa so bili ljudje iz GRECE prisotni tudi v debatnoizdajateljskem »Club de l'Horloge«, dokler ni ta prešel pod popolno nadzorstvo neoliberalov,¹⁹ prav tako pa so navzoči tudi v Hersantovem tedniku z milijonsko naklado »Figaro Magazine«.

Ustanovitev GRECE, kot tudi drugih novodesničarskih skupin v Evropi, je pogojevalo dejstvo, da so nekateri evropski desni intelektualci z izostreno občutljivostjo za protislovja in možnosti sodobnega sveta ob koncu burnih šestdesetih let prišli do naslednjih sklepov: 1. stabilnost družbenih sistemov in politične vladavine njihovih elit je konec koncev odvisna od »kulturne hegemonije« ali od tega, da množice prevzemajo obče poglede na svet, katerih nosilke so elite; 2. politična oblast in kulturna premoč sta se doslej v sodobnih družbah uveljavljali na podlagi egalitarističnega pogleda na svet in ustrezne egalitaristične prakse, buržoazno-liberalne ali pa birokratsko-marksistične; idejni konsenz, ki ga je dosegala takšna hegemonija egalitarizma pa je spričo nacionalnih in svetovnih problemov danes dokončno zašel v krizo nemoči in dezagregacije; 3. »stare desnice«, naj bodo klasično-konzervativne ali fašistične, so s svojimi reakcionarnimi, intelektualno lenimi, nasilniškimi in nacionalističnimi stališči prav tako pokazale svojo nesposobnost, da bi pojasnile sodobno družbo in zgradile vseobsegajoč program njene kulturne in politične preobrazbe; zato so te stare in »neumne desnice« (les droites

¹⁶ GRECE v francoščini pomeni »Grčija«, kar naj simbolizira novodesničarsko čaščenje grške kulture kot enega najvišjih izročil tisoletne kulture indoevropskih narodov. V Nici je bil l. 1974 tudi Drugi mednarodni kongres za zaščito kulture, kjer so ob nosileh GRECE sodelovali tudi številni drugi desni intelektualci; sporočila kongresa so objavljena v knjigi *Connaissance pour la liberté*, Paris, 1975, s predgovorom Ernsta Topišcha.

¹⁷ Naklada »Nuouvelle Ecole« je danes okoli 12.000 izvodov, ki se prodajajo v glavnem zunaj knjigotrske mreže. V nadaljnjem tekstu bomo ta časopis navajali s kratkico NE.

¹⁸ Vse do leta 1981 so »Elements« nosili samo podnaslov »Za evropsko civilizacijo«, odtlej pa še nadnaslov »Revija Nove desnice«. Naklada je okrog 25.000 izvodov. V nadaljnjem besedilu bomo zanjo uporabljali kratkico E.

¹⁹ Pod vodstvom Y. Blota in J. Y. Legaloua zastopa ta tribuna skupaj z GRECE skrajno protiegalitaristično stališče, v nasprotju z novo desnico pa propagira ideale protietatizma in popolno svobodnega trga, pri čemer vidi v socializmu edino strateško nevarnost. Pri neoliberalcih so posebej opazne njihove publikacije – zborniki: *Les racines du futur* (1977), *La politique du vivant* (1979), *Le grand tabou* (1981), *Le défi démographique* (1979), *Le péril bureaucratique* (1980), *Un nouveau printemps, pour l'éducation* (1982), *Echecs et injustices du socialisme* (1982), *Le socialisme contre le Tiers monde* (1983), v novembru leta 1983 pa je bil VIII. kolokvij s temo: »Socializem in fašizem – ista družina«.

bêtes) za nove elite pravzaprav mrtve ali neobstoječe; in 4. evropska kultura (nota bene: ne reče se »zahodna kultura«) se lahko ohrani in obnovi samo s posredovanjem uresničevanja kulturne hegemonije *nove duhovne elite*, ki bo vzpostavilo celovito protiegalitarno in organsko ideologijo, ki ustreza naravi indoevropskega človeka v pogojih sodobnih svetovnih razmerij in tehnologije. Na ta način, s povzemanjem kritike, ki jo je Gramsci naperil proti komunistom zaradi njihovega zmotnega prepričanja, da je država le eden od političnih aparatov nasilja, in Gramscijeve teze, da država »organizira konsenz«, tj. da ne upravlja le z mehanizmi političnega aparata, marveč tudi z vzvodi vsestranske in implicitne ideologije, ki vsebuje vrednote, ki jih je sprejela večina prebivalstva, bi hotela biti nova desnica prav *začetek takšne duhovne elite*, takšnega »kolektivnega intelektualca«, ki bi v prihodnji »kulturni vojni« in splošnem prevratu družbe popeljala k novi evropski civilizaciji. Pri tem nova desnica izrecno opušta nekatere teoretske naivnosti, predsodke in nostalgije »starih desnic«, hkrati pa noče biti obrekovana in kriva za grehe njihovih preteklih zablod in zločinov. Z močjo volje in aktivizmom, ki temeljita v »*zgodovinski usodi*« in *mitskih izvorih* tisočletne kulture, hoče v svoje cilje vpreči še najvišje dosežke *sodobnih prirodnih in družbenih znanosti* (s katerimi menda »kulturna levica danes ne ve kaj početi«) in se tako vključiti v sodobno ideološko razpravo s sklicevanjem na duhovne dosežke takšnih avtoritet (navajamo A. de Benoista) kot so: Jacques Monod in Georges Dumezil, Louis Rougier in Jules Monnerot, Max Weber in V. Pareto, Arnold Gehlen in Max Scheler, Ferdinand Tönnies in H. de Montherlant, Mircea Eliade in Bertrand Russell, Ernst Jünger in Ugo Sprito, Nietzsche in Heidegger, Carl Schmitt in Oswald Spengler, Giuseppe Prezzolini in Stephane Lupesco, D. H. Lawrence in Marinetti, Proudhon in Barres, Konrad Lorenz in H. J. Eysenck. Nova desnica ne ostaja pri nameri, da bi se le sklicevala na te in številne druge, v glavnem konservativne avtorje (vendar pa ne samo na te, kot se vidi iz uporabe Gramscija, Mao Zedonga, Habermasa in Horkheimerja, R. Debrea itd.), temveč jih tudi zares množično in dovolj spretno izrablja pri graditvi svoje ideologije.²⁰

Ta program »gramscizma na desnici«²¹ kaže svoje velike ambicije, vendar pa mu velja priznati tudi zavirljive sposobnosti mišljenja in organiziranja, saj se odziva s stališči na široko pahljačo tem, ki jih analizirajo in ocenjujejo zborovanja in publikacije GRECE; prav tako je uspešna pri organizaciji sodelovanja ali vsaj zbujanja simpatij nekaterih znanih evropskih intelektualcev, ki novi desnici omogočajo željeno znanstveno legitimacijo »pametne desnice«.

²⁰ Pravkar smo pričeli spektakularnemu rojstvu intelektualne desnice«, piše J. F. Kahn v »*Matinu*«, dne 7. in 8. 7. 1979. »Del desnice danes meni, da si mora zagotoviti pamet«. A. de Benoist trdi, »da potencialna vloga intelektualcev v družbeni strukturi ni bila nikoli tako velika kot danes«, *Les idées à l'endroit*, Paris, 1979, p. 259.

²¹ Pod tem naslovom je potekal 1982. leta XVI. nacionalni kolokvij GRECE, spisi so objavljeni v *Pour un gramscisme de droite*, Paris, 1982.

Navedimo samo nekatere večje tematske celote oziroma eseje iz doslej natisnjenih 42 zvezkov »Nouvelle Ecole«: Lingvistika (2); Vrednote (4); Demografija in razvoj (5); Srednji vek (6); Genetika in biologija (7); Za seksualne svoboščine (8); V čast Bertrandu Russellu (12); Logični empirizem in Dunajski krog (13); Evgenika (14); Kelti in Indoevropejci (15, 17, 19); Transformizem (18); Ekonomske doktrine (19); H. de Montherlant (20); Georges Dumezil in indoevropske študije (21–22); Psihijatrija danes, znanost proti Freudu (23); Grška religija in mysticizem (24); Etologija (25–26); Združene države Amerike (27–28); V. Pareto (29, 36); Biopolitika, Genetika (29); Richard Wagner (30, 31–32); Nominalizem (33); Georges Sorel, Werner Heisenberg, van den Bruck, G. Prezzolini (35); Heidegger, Nihilizem, Regis Debray (37); Darwinizem in družba, Sociobiologija (38); Množična kultura (39); Ernest Jünger (40); Thomas Mann (41); Arheologija, Stil fašizma (42).

Nekatere tematske celote iz »Elements«: Proti vsem rasizmom (8–9); Vojska in narod (10); Francoske regije in Evropa (12); Za novo izobraževanje (13); Žensko vprašanje (14–15); Vprašanje religije (17–18); Totalitarna ekonomija (28–29); Nemčija (30); Kulturna vojna (31); Nova desnica odkritega obraza (32); Pravica do razlike: konec vseh totalitarizmov (33); Evropska civilizacija (34); Napoleonski model (35); Poganska osvoboditev (36); Pravice človeka: past (37); Lik delavca (E. Jünger) (40); Umreti za Gdansk? (41); Dva obraza socializma (42); Konec mladosti (43); Čemu država (44); Filozofija v šoli: Nietzsche ali Sokrat (45); Kultura-gadget (46); Intelektualna praznina (47); Tretji svet in stvar ljudstva (48–49); Denar (50); Evropski miti (51); Demokracija, način uporabe (52); Arabci (53).

»Patronažni komite« časopisa »Nouvelle Ecole« je pritegnil približno 200 francoskih in tujih osebnosti, katerih imena so vedno objavljena na prvih straneh, med njimi pa so ali so nekaj časa bili: Robert Ardrey, Jean Cau, P. Debray-Ritzen, Mircea Eliade, Hans J. Eysenck, Julien Freund, Arthur R. Jensen, Arthur Koestler, Konrad Lorenz, Thierry Maulnier, Jules Monnerot. Kdor pozna vlogo in pomen teh in drugih imen »patronažnega komiteja«, lahko takoj spozna; kolikšna je relativna moč idej, na katere se opira »Nouvelle Ecole« in GRECE.

V obsežno založniško dejavnost GRECE se med drugim uvrščajo tudi knjige: O. Spengler: *Odločna leta*, E. Renan: *Židovstvo in krščanstvo*, J. Cau: *Razprava o dekadenci*, zbornika o Juliusu Evoli in Georegesu Dumezilu, *Rasa in inteligentnost* (zbornik), H. J. Eysenck: *Neenakost ljudi*, zapisi dosedanjih 18 nacionalnih kolokvijev (teme zadnjih petih: *Proti vsem totalitarizmom*, *Stvar ljudstva*, *Za gramscizem na desnici*, *Tretja pot*, *Konec nekega sveta*); sem sodijo posebne zbirke knjig za zgodovino in narodne tradicije, ter nazadnje tudi dela vodilnih ljudi v GRECE: Guillaume Faye, Pierre Viala in drugih, posebej pa Alaina de Benoista. Splošno priznane enciklopedične sposobnosti slednjega se kažejo v knjigah in esejih z najrazličnejšimi temami, o katerih piše za vsako številko

»Nouvelle Ecole«, »Elements«, »Etudes et recherches« in »Panorama«; med dvajsetimi knjigami, ki jih je ta štiridesetletnik doslej objavil (*Indo-evropejci*), *Logični pozitivizem*, *Morala in politika pri Nietzscheju*, *O Levy-Straussu*, *Kako je mogoče biti pogan?* in druge), so še posebej pomembne zbirke del »*Les idées à endroit*«²² in »*Vu de droite*« (gledano z desne).²³ Slednja je »kritična antologija sodobnih idej«, v katero je vključena stotina tem in avtorjev s področja filozofije, zgodovine in metologije, etologije, psihologije in pedagogike, politike, religije in ideologije nasploh – vsa v lepem francoskem slogu predstavljena novodesničarska pojmovanja.

Hoteno velik razpon tega poskusa »kulturne revolucije« z desne, ki se zdi nekaterim kritikom površna, zmedena in eklektična,²⁴ vendarle opozarja na enoten zaris in določeno konsistentnost v namenu in vsebini – *namreč kot prizadevanje, da se odkrijejo, rekonstruirajo, sistematično zberejo in idejno-znanstveno posodobijo vsi prastari motivi in načela konservativne misli iz evropske zgodovine od Grčije do danes*. V pedantni izvedbi takšnega totalizatorskega prizadevanja, kjer je nedvomno dovolj podjetne lahkotnosti, protislovij in praznin, je GRECE zagotovo prišla najdlje od vseh evropskih novih desnic – čeprav tudi sama zaostaja v nekaterih segmentih – na primer za nemško novo desnico (ekologija, pacifizem, estetska dimenzija itd.).

In s kakšnimi idejami nastopa evropska nova desnica v tej svoji nameri, da bi z izbojevanjem »kulturne vojne« uresničila »novo sintezo« in rešila evropsko kulturo in evropsko bit nasploh? Smo pred težavno nalogo, kako predstaviti (čeprav v najkrajših črtah) *Weltanschauung*, ki si prizadeva biti epohalen in totalen, ki pa je razen tega tudi sestavljen iz zelo raznorodnih, časovno in vsebinsko oddaljenih in v dobršni meri v naših intelektualnih krogih še premalo znanih teoretskih prispevkov; zato bomo tukaj omenili le nekatere teme in teze, ki so, kot kaže, ključnega pomena v nastajajoči ideologiji nove desnice – posebej v različici, ki jo predstavlja GRECE.

Protiegalitarizem in kult razlik

»Kaj je danes največja nevarnost? To je postopno izginevanje raznolikosti sveta. Niveliranje oseb, reduciranje vseh kultur na eno svetovno civilizacijo . . .« (IE 72). Proti temu nastopa nova desnica s stališči, »da so različnosti temeljno svetovno dejstvo; da različnosti nujno vodijo v resnične relativne neenakosti,²⁵ da mora družba upoštevati te neenakosti in sprejeti dejstvo, da so vrednosti oseb neenake; da se te vrednosti merijo z

²² Paris, ed. Hallier, 1979; v nadaljnjem tekstu knjigo navajamo s kratico IE.

²³ Paris, ed. Copernic, 1979; v nadaljnjem besedilu ima knjiga oznako VD.

²⁴ O tem gl. J. Brunn, nav. d.

²⁵ To vztrajno ponavljano trditev, ki sicer doslej ni bila nikjer globlje eksplicirana v vseh dilemah, ki jih vsebuje, skuša kritika na različne načine zavrniti, gl. nekatere v J. Brunn, nav. d.

odgovornostjo, ki jo vsakdo prevzema nase glede na svoje konkretne sposobnosti; da tem odgovornostim pritičejo sorazmerne pravice, ter da iz tega izhaja hierarhija, zasnovana na načelu *unicuique suum*« (IE 59). Pri tem se seveda priznava, da *niso vse obstoječe neenakosti v družbi pravične*, ter da »mora biti enakost možnosti zahteva vsake socialne politike«; to so stališča, ki ne doživijo nadaljnje razlage, verjetno zato, ker bi kritično raziskovanje njihovih predmetov pripeljalo v krizo celotno novodesničarsko koncepcijo o naravnih temeljih neenakosti. Razen tega novodesničarji navajajo kot izredno pomembno stvar, da razlike in neenakosti med ljudmi ne vodijo nujno v *razmerja superiornosti in dominacije* med njimi²⁶ ter spet ne pojasnijo, kako je možna hierarhija znotraj skupine brez dominacije in kaj naj preprečuje, da bi se različne skupine med seboj ne napadale in izkoriščale, posebej če obstaja v ljudeh, v kar novodesničarji verjamejo, prirojeni nagon agresivnosti. Novodesničarji prav tako trdijo, da je moč danes razlike in ustrezne neenakosti med ljudmi dokazovati na racionalen, povsem zanesljiv *znanstveni način*. To slednje pomeni, da nova desnica opušča (ali vsaj želi, da bi se tako zdelo) kot napačne in naivne uveljavljene kriterije »stare desnice« za prepoznavanje razlik in neenakosti med posamezniki in družbenimi skupinami: kriteriji vere, stanu, ras ali narodov. To, da so posamezniki in skupine vedno naravno in kulturno-zgodovinsko različni in neenaki organizmi, želijo sedaj dokazati bodisi s sklicevanjem na teorije *filozofskih antropologov*, kot je npr. Arnold Gehlen (človek kot naravno in kulturno bitje, odprto v svet, nespecializirano ali vsestransko, nedovršeno in nastajajoče), ali pa tudi s sklicevanjem na *biologijo* in družbene znanosti pod njenim vplivom. Tako se novodesničarji sklicujejo na etološke teorije Karla Lorenza in Eibl-Eibesfelda o prirojenih in pozitivnih nagonih (skupnih živalim in ljudem), agresivnosti do »različnih«, hierarhiji znotraj skupine, teritorialnosti, in celo v bioloških osnovah moralnosti,²⁷; dalje na dela Roberta Ardreya, ki v »*Naravnem zakonu*« dokazuje, da je treba »neenakost razumeti kot prvi zakon socialne strukture« in da je »agresivnost poglavitno zagotovilo preživetja«, kar naj bi bil zadosten dokaz, v kakšni zablodi sta bila Rousseau in Marx; na sociobiologijo Edwarda Wilsona in drugih znanstvenikov, v kateri se prejšnje biologistične teze o družbi sintetizirajo na novih temeljih *genetike* (optimalizacija genetskih nasledkov, njihovo dedovanje itd.).²⁸ Z očitnimi simpatijami sprejemajo rezultate in razlage

²⁶ »Ne trdimo, da je evropska kultura superiorna glede na druge kulture. Menimo, da nobene kulture ni mogoče označiti že samo po sebi za superiorno, to pa preprosto zato, ker ni človeške paradigme, ki bi omogočala medsebojno razvrščanje kultur in narodov. Ne trdimo, da so principi, ki jih mi branimo, najboljši. Pravimo, da jih branimo zato, ker so naši, naša dediščina, in ker smo se zavestno odločili, da bomo to dediščino sprejeli.« A. de Benoist, v *La troisième voie*, Paris, 1983, p. 54.

²⁷ V VD se kaže strinjanje z vsemi stališči iz kritike morale in načina življenja sodobnikov, ki jo razvija K. Lorenz v knjigi »*Osem smrtnih grehov civilizacije*«, med katerimi je eden temeljnih, da so »interesi vrste žal nasprotni zahtevam humanosti«; v E 39/1981 najdemo tudi misel, da »dela K. Lorenza o človeškem obnašanju in agresivnosti podpirajo teorijo Carla Schmitta o potrebi »opozarjanja na sovražnika.«

²⁸ O vsem tem gl. NE 25-26/1974, NE 38/1982 in VD 146 in dalje; gl. tudi Y. Christen: *L'heure de la sociobiologie*, Paris, 1979, in *Le dossier Darwin*, Paris, 1982. Kritiko sociobiologije, ki jo je razvila levica, vsebuje zbornik *Misere de la*

psiholoških raziskav H. J. Eysencka, po katerih »ni načina, ki bi napravil ljudi enake: takšen cilj je absurden, ker je vsa biologija zasnovana na razlikah«; isto velja tudi za raziskovanja A. Jønsena, Ch. Jencksa in drugih o razlikah v IQ med rasnimi in drugimi skupinami.²⁹ »Pravimo«, rezimira A. de Benoist, »da vsak človek prinese na svet del svoje usode, vpisane v genih, in da pomenijo transformacije, ki jih povzročita družba in okolica, v primerjavi s tistim, kar že nosi v sebi, relativno majhen delež. Zaradi tega so ljudje različni, to pa pomeni, ne igravimo se z besedami, tudi neenaki.«³⁰ V vsej tej razpravi manjkajo poskusi, da bi izdelali tipologijo naravnih in družbenih razlik in neenakosti, kar je odločilno pri opredeljevanju »za« ali »proti« vsaki trditvi egalitaristov in neegalitaristov! Na obtožbo kritike, da zastopajo grob in nevaren biologizem, novodesničarji odgovarjajo, da je takšno tolmačenje njihovih stališč ignorantsko in zlonamerno, saj njihov »diferencializem«, ki je zasnovan na antropologiji Gehlenovega tipa in na epistemologiji totalitete in ne-redukcionalizma, izključuje ne le biologizem, temveč tudi ekonomizem in celo enostranski kulturalizem. Zakaj »tudi sama kultura ima biološko podlago. Ta biološka podlaga pa je ena, medtem ko so možnosti in modalitete kulturnega izražanja neskončno spremenljive.« (VD 173). Tako pravzaprav iz kombinacije teorije kulture in sociobiologije izvajajo sklepe o obstoju nekaterih prvotnih nagnjenj in njim ustreznih pravicah posameznikov in skupin – od ras do kulturnih manjšin in marginalcev – da bi se razvijali avtonomno po podedovanih naravnih in zgodovinsko-kulturnih načelih svojih specifičnosti in neenakosti. Nova desnica se torej predstavlja kot misel, ki se ponosno bori za »pravico do razlike« in za tolerantnost do vseh, ki želijo ohraniti svoje pridobljene posebnosti: posebnosti subjektov, spolov, kulturnih skupin, etničnih skupin in ras, vse do različnih tipov kultur in civilizacij. Nova desnica izraža simpatije do *regionalnih gibanj* za avtonomijo,³¹ do *marginalnih seksualnih skupin*; po isti logiki pa obsoja vsakršen kolonializem,³² vsako ksenofobijo, pa tudi *neavtoritativen in neselektiven sistem šolstva*, ki ne pripomore niti k nastajanju elit, niti k množičnemu usposabljanju rednih strokovnih kadrov;³³ nasprotuje pa tudi velikim *ekonomskim migracijam delavcev*, ki ogrožajo kulturno identiteto tako priseljenega izkoriščanja ljudstva kot tudi domačega prebivalstva. »Razlike so bogastvo sveta, ki ga egalitarizem naravnost ubija. Zaradi tega je pomembno ne le spoštovati drugega, temveč tudi spodbujati najbolj legitimno od vseh želja: da potrdimo osebnost, ki ni drugim podobna, da ohranjamo dediščino, da se ravnamo v skladu s tem, kakršni

sociobiologie, Paris, 1985. V svoji zadnji knjigi *Biologie de l'idéologie*, Paris, 1985, Y. Christen dokazuje možnost »biopolitike«, tj. raziskovanja »strategije učinkovanja genov v političnem obnašanju.«

²⁹ Gl. NE 29/1976 in NE 24/1973.

³⁰ »L'Aurore«, 6. 7. 1979.

³¹ Gl. npr. E 12/1975 o zvezah nove desnice z bretonskimi, alžaskimi in drugimi regionalnimi, v glavnem desničarskimi gibanji, gl. v. Y. Plasseraud: *La Nouvelle droite fait son chemin*, Esprit 7/1983.

³² Gl. npr. E 48–49/1983.

³³ Gl. npr. E 13/76 in E 53/1985.

pač smo« (IE 72). »Malokatera absurdna deklaracija je povzročila toliko škode kot Jeffersonova misel: vsi ljudje se rodijo enaki« (VD 164). Iz tega bi sledil sklep: ne vsiljevati svojega drugemu, kar pomeni, naj ostane vsak na svojem in naj se različni in neenaki ne pomešajo. To seveda asocira na pojem in prakso, znano kot *apartheid*. Novi desnici pa naj bi to seveda omogočilo dokazati nujnost obstoja in ohranjanja samobitnosti ogrožene evropske kulture in možnih elit oziroma hierarhij v njej. Pri tem ostaneta nerazčiščeni, poleg že omenjenih, tudi dve vprašanji, ki bi jih imela kritika prav gotovo za ključni: prvo, kako gledati na razlike in neenakosti, ki so posledica dolgotrajnih diskriminacij in zatiranja celih (in praviloma večinskih) družbenih skupin; in drugo, kako ravnati v primerih, ko diskriminirani in zatirani, oškodovani že v svojih izhodiščnih položajih (glede enakih možnosti!) preprosto ne cenijo in ne želijo braniti nekaterih svojih »pravico do različnosti«, ampak nasprotno, vidijo svojo pravico in človeško dostojanstvo v takšni izenačitvi izhodiščnih položajev, ki bi omajala same temelje obstoječih družbenih sistemov? Če bi novodesničarji priznali, da obstajajo takšne množične in dolgotrajne diskriminacije in zatiranja, bi se podrla celota ali pa vsaj dobršen del njihove koncepcije o družbenih razlikah in neenakostih, ki jo novodesničarji še vnaprej izpopolnjujejo; treba bi bilo namreč prav vse obstoječe razlike in neenakosti postaviti pod vprašaj – ali pa cinično ugotoviti, da so obstoječe razlike in neenakosti upravičene že zato, ker bo sicer njihovo (etično) presojanje lahko pripeljalo v nevarnost družbene institucije in doseženo stopnjo kulture in civilizacije. Verjetno so novodesničarji bliže temu drugemu sklepu. Razumljivo je, da niso pripravljene javno izpovedati takšne velike »resnice« in jo braniti – ker bi bila legitimnost aristokratske ideologije, ki jo zastopajo, s tem močno omajana.

Nominalizem in etika aktivizma

Da bi na filozofski ravni okrepila idejo o naravnosti in vrednosti razlik in neenakosti med ljudmi, sprejema nova desnica nominalistično stališče. »Vsaka protiegalitarnistična koncepcija sveta je v bistvu nominalistična,« izjavlja A. de Benoist (IE 31).³⁴ To pomeni, da je vsaka eksistenca partikularna, da ni »človeka« ali »človeštva nasploh«, da so univerzalni pojmi čiste konvencije. V nasprotju z intelektualistično metafiziko univerzalizma – kakršna sta krščanstvo in marksizem – prepozna nova desnica svoje izvore v Ochamu in Baconu, prek de Maistra in Popperja do eksistencializma Heideggerja, Jüngerja in C. Rosseta.³⁵ Takšno razumevanje nominalizma pa vključuje tudi ideje filozofskega pesimizma, krož-

³⁴ V NE 33/1979 piše razen A. de Benoista nekakšen manifest o nominalizmu še A. Mohler; kritiko tega »nominalističnega obrata« nove desnice kot bistveno pozitivističnega in protikrščanskega pa daje D. Calogne, predstavnik tradicionalistične desnice, v knjigi *La Nouvelle droite et la subversion*, Passis 1982.

³⁵ O Clementu Rossetu, v. NE 40/1983.

nega gibanja zgodovine, kulturnega relativizma in »herojskega subjektivizma«. Svet je kaos, v njem le volja in akcija vzpostavljata nekakšen red. Zgodovina sama po sebi nima smisla, nima usmeritve, napredovanja, smotra niti cilja; smisel in smer črpa le iz odprtosti in ustvarjalnosti subjekta v »večnem vračanju istega«. Pri tem »ideje niso resnične, če niso utelešene, to pa pomeni doživete«. »Naš protiintelektualizem izhaja iz prepričanja, da je življenje vedno več vredno kot ideja o tem življenju; da je duša odločilnejša od duha, značaj od inteligentnosti, čutnost od intelekta, slika od koncepta, mit od doktrine« (IE 34). Ta izpoved načel zares veliko pove o »kulturi desnice« nasploh in posebej o evropski novi desnici, o njenem bistveno organicističnem, nominalističnem in romantičnem duhu! Po drugi strani, pravijo novodesničarji, človek ni atomiziran individuum, kakršnega si predstavljajo liberalci; je neločljiv od nekega kulturnega okolja, je dedič norm neke domovine, ki je organska celota, te norme pa določajo njegovo usodo. Kulturni okvir seveda ni univerzalen, saj občečloveške kulture sploh ni. »Vsak narod, vsaka kultura ima svoje lastne norme in izoblikuje neko samozadostno strukturo« – to je dejstvo, piše de Benoist, ki je zadosten razlog za resnično toleranco, torej za odklanjanje vsakršnega vsiljevanja, redukcionalizma ali totalitarizma. Toda, ko postane kulturna norma nevprašljiva, ko postane s človekom ustvarjeno že kar naravno, tedaj pride do upora subjektivnega heroizma močnih osebnosti, ki hočejo vzpostaviti nove norme, prevrednotiti obstoječe vrednosti, preseči sebe kot »gospodarje form« (Jünger), začeti nov cikel kulture s svojo voljo in svojo akcijo. Za takšnega ustvarjalca je »dobro« vse tisto, kar mu omogoča, da se gradi po normah, ki jih sam postavlja; zanj sta volja in dolžnost nad zadovoljstvom; ne pričakuje sreče v spokojnosti; njegove vrline so boj, zvestoba, čast in dostojanstvo na poti, ki si jo je izbral; njegov aristokratizem se kaže v moči, da deluje celo proti lastnim interesom; njegova tragika je v spoznanju in sprejemanju minljivosti in usode tega, kar je bil in tega, kar je sam ustvaril. Nietzschejevo razumevanje zgodovine, eksistence kot igre in herojske etike so zlahka razpoznavni vzori teh stališč. Kot zglede navajajo Nietzschejeva misel: »Ali je važna sreča? Ali naj mislim na srečo? Jaz mislim samo na svoje delo.« Svojo etiko je skušal A. de Benoist sistematično predstaviti v tekstu »Petindvajset načel morale« (IE 49 in d.), pozneje pa je sprejel Heideggerjevo razlago Nietzscheja in njegovo eksistencialno antimetafiziko. Danes se raje prišteva med heidegerjance kot pa ničejanec.

Red, država in organska družba

Za razliko od čiste narave je človeško in družbeno življenje samo delno, tj. okvirno, biološko-genetično determinirano; v njem zato ni prestabilirane (vnaprej določene) ureditve, kakor predpostavljajo univerzalisti in egalitaristi; obstaja pa tudi naravna naklonjenost posebnemu

načinu strukturiranja, ki izhaja prav iz odprtosti človeškega bitja in iz medsebojne odvisnosti ljudi. Človeške kolektivitete terjajo red, formo in smisel, ki bodo celoti zagotovili inteligibilnost in učinkovitost. *Ta red se kaže, poleg drugih institucij, tudi v zakonu, ki je inkarniran v Politiki in v Državi.* Družbeni red seveda ni neizogibnost, objektivnost naravnega organizma, zgolj nagon, temveč človeška tvorba, v svoji najvišji obliki poslanstvo in stvaritev Politike, pravzaprav stvaritev za to določene *družbene elite*. Red je doseženo »ravnotežje med različnimi močmi; vloga države pa ni v odpravljanju različnosti moči, temveč v tem, da ohranja njihovo ravnotežje in sintezo z močjo in transcendenco svojega načela avtoritete. V taki družbi sleherni del uživa resnično avtonomijo, interes vsakega dela pa je jasno podrejen interesu celote« (IE 109). Tako se urejena družba pojavlja kot *organska družba*, kot *skupnost* – harmonična in hierarhizirana enotnost različnih in neenakih posameznikov in skupin, ki nasprotuje: na eni strani pojmu *atomizirane individualistične družbe* (ki žrtvuje celoto) in, na drugi strani, pojmu *kolektivistične družbe* (ki žrtvuje dele, celo osebnost). V organski družbi različni interesi ne preraščajo v nepomirljive spopade – razredne, spolne, generacijske in druge, saj jih sintetizirajo najvišji skupnostni cilji v institucijah, kakršne so proizvodne enote, zakonska zveza, družina itd. – na vrhu piramide pa Država s svojo politično-kulturno elito. Razredni, spolni, generacijski in drugi nepomirljivi spopadi so zaznavni le v skupnostih, ki so zaradi mehanicističnega in egalitarističnega duha destabilizirane, na primer v institucijah sodobne buržoazne-liberalne in birokratsko-socialistične družbe. S takšnimi stališči evropska nova desnica nadaljuje prastaro konservativno idejo o nujnem *primatu politike* kot suverene funkcije v urejeni, pravični družbi; pri tem se izrecno sklicuje na koncepcijo *aristokratske demokracije* Grkov, Rimljanov in Germanov, na srednjeveške *stanovske, korporativne in komunalne ureditve* ter na teorije sodobnih kritikov množične demokracije (ki da se nujno izteče v totalitarizem), kot so na primer Carl Schmitt,³⁶ C. Polin in J. Freund.³⁷ Temu logično sledi tudi cela vrsta konservativno-romantičnih »idej brez besed«:³⁸ *kritika prosvetljskega racionalizma in utopije, ideje filozofije življenja; očaranost z barbarstvom, mističnost ljudske duše, iskanje izvorov kulture, »plodnost temé v nasprotju z lažno jasnostjo, ki sterilizira, prednost prastarih časov pred hladnostjo sedanjosti«* (IE 203), *Wagner kot zadnja glasba, domovina visoko nad mehanič-*

³⁶ O C. Schmittu gl. E 39/1981.

³⁷ Ko nasprotujejo krščansko-buržoazni interpretaciji demokracije in se zgledujejo po definiciji van de Brucka: »demokracija je sodelovanje ljudstva v svoji usodi«, novodesničarji pravijo, da indoevropska »organska demokracija« ne izključuje, temveč predpostavlja aristokracijo; to ni preprosto vladavina večine, temveč sodelovanje aktivnih državljanov v oblasti neposredno, če gre za majhne skupnosti, ali s posredovanjem njihovih elit, kjer »ljudstvo vlada, upravljajo pa elite«, gl. E 52/1985 in A. de Benoist: *Democratie: le problème*, Paris, 1983; gl. tudi L. Rougier: *La mystique démocratique*, Paris 1983.

³⁸ »Ideje brez besed« so po Furiu Jesi: *La cultura di destra*, Milano, 1979, pomembna značilnost desničarskega iracionalnega diskurza. Izraz je prevzel iz pomembnega manifesta modernega konservativizma O. Spenglerja: *Odločna leta. Nemčija in svetovni zgodovinski razvoj*, kjer stoji: »Edina stvar, ki obljublja trdno prihodnost tudi tistemu delu očetov, ki ga nosim v sebi: ideje brez besed«.

nim internacionalizmom . . . Nasproti tej organsko skupnostni resnici stoje *individualistične in kolektivistične degeneracije družbe in države*, kot posledica premočni univerzalističnega in mehničnega uma, danes izražene predvsem v ekonomicizmu, kar je značilnost tako ameriškega kot sovjetskega modela življenja. Če na to gledamo z vidika treh temeljnih družbenih funkcij, ki so značilne za indoevropsko kulturo, A. de Benoist meni, da »je bilo pogrezanje političnega v ekonomsko in socialno sfero logična posledica nadomeščanja moči, ki jo ima avtoriteta aristokratov in bojevnikov, z močjo uradnikov in trgovcev« (IE 112). Tako družbena ureditev zgublja svoje umske substance, kar je glavni vzrok za nazadovanje indoevropske kulture.

(Se nadaljuje)

Evropska nova desnica (2)

Izpričani antitotalitarizem

»V idejnem boju, katerega prizorišče je danes ves svet, se spopadata dve različni miselnosti in reprodukciji sveta: diferencialistični in univerzalistični način, protiegalitarni in egalitarni način, način ki stremi k organski družbi, zasnovani in vedno usmerjeni k razlikam, in drugi, ki stremi k družbi, v kateri bi vse bolj prevladovala homogenost« (IE 73). Da bi nova desnica omogočila kar najlažji kapilarni prodor njene ideologije v zavest ljudi, nenehno vpeljuje *semantične spremembe v ključnih teoretskih izrazih*; sedaj reinterpreтира tudi izraz »totalitarizem« v skladu s svojim temeljnim protiegalitarističnim stališčem. Pojem totalitarizem kot izključno deviacijo politične oblasti opušča in pod totalitarizmom zdaj razume precej širši učinek egalitarističnega duha; namreč, da z uniformiranjem in izenačevanjem različnih in neenakih delov neke strukturirane celote zvede posebno in organsko na univerzalno in mehanično enotnost. Totalitarizem je potemtakem vsaka vrsta *redukcionalizma*, vsako opuščanje specifičnosti posameznikov in skupin, vsako zvajanje ene stopnje resničnosti na drugo.³⁹ Na XIV. nacionalnem kolokviju GRECE leta 1980 je bilo govor o štirih glavnih zvrsteh totalitarizma, ki so enako nevarni tako evropskim kot tudi drugim narodom sveta: to so *religijski, politični, ekonomski in rasistični totalitarizmi* (E 33/1980). Pravi evropski mentaliteti, so trdili, je tuja kakršnakoli oblika totalitarizma ali egalitarnih ideologij. »Rojevanje totalitarizma na Zahodu se ujema z nastopom krščanstva«, kar je izraženo v besedah fanatičnega monoteizma: »Kdor ni z menoj, je proti meni« (Luka 11–23). Politično-vojaški totalitarizem je, na primer, lastnost *fašizma in nacizma*, toda nova desnica zavzema do te vrste totalitarizma samo stališče objektivnega distanciranja, ne pokaže pa tistega svojega prezira, s katerim obravnava druge zvrsti totalitarizma; to je povsem razumljivo od trenutka, ko začenja zagovarjati idejo prioritete Politike. Najsubtilnejši in danes najbolj nevaren je ekonomski totalitarizem, značilen za tisto, čemur danes pravimo »zahodna civilizacija«; to je v bistvu univerzalizacija sistema s prevlado »homo oeconomicusa« in ima skrajne domete v *ameriškem načinu življenja*, »proti kateremu se GRECE mobilizira z največjo vztrajnostjo in ostrostjo«. *Sovjetski sistem* je prav tako ekonomski totalitarizem, vendar je zaradi svoje neodpravljive neučinkovitosti in mednacionalne neenotnosti trenutno manj nevaren za svobode in identitete ljudstva kot pa njegov ameriški tekmeč. Ekonomski

³⁹ Zveza francoske nove desnice z Arthurjem Koestlerjem je, kot kaže, vzpostavljena prav zaradi angažiranja tega pisca proti redukcionalizmu, gl. VD 447 in d. in E 45/1983.

totalitarizem vsiljuje kot »temeljni cilj družbe uresničenje individualne sreče, privilegirano ali celo edino sredstvo za to pa je doseganje blaginje z ekonomskim obiljem. Ta postulat ontološke in antropološke narave pravzaprav ustreza materialistični transpoziciji krščanske dogme o individualnem odrešenju« (E 33/1980). In končno, tu je tudi rasistični totalitarizem.

Izpričani antirasizem

Kolikor bolj se nova desnica vključuje v širši javnosti dostopne idejne razprave, bolj je opazna njena skrb, da bi zavrnila obtožbe, ki jo prikazujejo kot rasizem dobro znane vrste. Te obtožbe so odmev na številna stališča nove desnice, v Franciji pa jih, kot kaže, najbolj podžiga trditev, da je *židovsko-krščanski monoteizem glavni izvor egalitarizma in prvi krivec za usihanje evropske kulture*. Zaradi tega in da bi vsaj delno pomirili močni židovski intelektualni lobby v Franciji,⁴⁰ poskušajo v zadnjem času to trditev dopolniti tako, da omenjeno krivdo valijo le na kristjane, ki da so »monoteizmu odvzeli njegove nacionalne židovske specifičnosti in mu vtisnili pečat univerzalnosti, narodom pa odvzemali pravico, da bi privzgajali lastne duhovne prvine, začevši pri samem židovskem ljudstvu, ki je bilo vedno najbolj neposredno izpostavljeno krščanskim preganjanjem«. Novodesničarji nadalje obtožujejo zgodnji *evropski kolonializem* in sedanjí ameriški (zahodni) kulturni, ekonomski in politični *neokolonializem*, prav tako pa tudi *sovjetski hegemonizem*, češ da so glavni povzročitelji ne le dekulturalizacije vseh narodov, marveč tudi modernih ksenofobij in rasizmov povsod po svetu. Nova desnica o sebi zatrjuje, da priznava obstoj ras kot »skupin, ki se razlikujejo po relativni frekvenci nekaterih dednih obeležij«,⁴¹ da pa sama ni rasistična, ker ne zavrača in ne podcenjuje drugih zaradi njihove pripadnosti različnim rasam, niti jih ne rangira na višje in nižje. »Nikakršne skupne reference ni, ki bi dovoljevala oceno ali hierarhizacijo zgodovinsko-kulturnih stvaritev različnih narodov. Vsi rasizmi so torej – zavestno ali nezavestno – nevarne enostranskosti« (E 33/1980). Ko nova desnica sprejema Jensenove sklepe in zaključke drugih strokovnjakov o razlikah IQ (inteligentnega kvocienta) med belci in črnici in drugimi rasami, prikaže to kot preprosto ugotavljanje do neke mere različnih lastnosti mentalnih struktur – za evropsko mentaliteto npr. specifične »prometejske« ali »faustovske« lastnosti, za črnsko pa specifičnost emotivno-izraznega značaja – nikakor pa ne ugotavljanje razmerja superiornosti/inferiornosti teh mentalitet. Novodesničarji prehajajo v protinapad: trdijo, da so mnogi tako imenovani protirasisti pravzaprav pravi rasisti, saj želijo izenačiti etnične skupine, ki so različne in na ta način

⁴⁰ Med najbolj zagretimi kritiki je H. B. Lévy, gl. njegovo *L'ideologie française*, Paris, 1981 in Y. Brunn, cit. p. 311 in d. razpravo na okrogli mizi »France soira«, kjer se Lévy ni hotel rokovati z de Benoistom; gl. tudi S. Trigano: *Za Žida gre*, »Le Monde«, 1. 9. 1979; v E 41/82 zanimiva polemika z delom L. Poliakova: *La causalité diabolique*, Paris, 1981, o protizidovskih programih.

⁴¹ Citat iz *Le racisme devant la science*, Unesco, Paris, 1960.

ogrožajo identiteto narodov in njihovo eksistenco. Takšna ni le praksa sleherne kolonialne politike, temveč tudi katoliških misionarjev, kadar uničujejo ustanove domorodcev, ali pa praksa sodobnih buržujev, ki privabljajo v Evropo milijone tujih delavcev, jih sprva obravnavajo kot sužnje; nato pa predlagajo, naj se integrirajo v evropske družbe. To početje danes preti z dekuluralizacijo tako priseljencev kot Evropejcev. V prid temu navajajo Raymonda Ruyera: »Če po pravici obsojamo etnocid primitivcev, ki so ga zagrešili Evropejci, tudi Evropejcem ne moremo prepovedovati, da ohranjajo svoje etnije«, se pravi, da se uprejo asimilacijskemu pritisku drugih kultur, pa ne le »barvnopolnih ras«, marveč danes predvsem ekonomistično-totalitarne ameriške civilizacije. Kajti za to, »da bi lahko IBM, Coca Cola in NBC Network uniformizirale tipe in navade ter prodajale svoje proizvode po vsem svetu, ne zadošča le pozahodnjačnje bivših kolonialnih narodov: treba je preobraziti tudi Evropo (ki je možno žarišče geokulturnega odpora) v heterogeno, večrasno družbo po univerzalnem modelu ‚north american society‘« (E 48–49/1984). Ob tem pogosto poudarjajo, da je ameriški neokolonializem izrinil iz Tretjega sveta stari evropski kolonializem, kar izraža tudi odtенок političnokulturne nostalgije po »slavnih dnevih« (spominjamo se takih reminiscenc in obujanja skomin v Nemčiji glede kolonialnih sil med dvema vojnama in demagoških izrazov solidarnosti do »zaslužjenih ljudstev«); v bistvu je sporočilo naslednje: ne mešajmo ras in narodov, naj se velesile umaknejo iz Tretjega sveta, naj se vsakdo razvija na svojem, da ne bi vzajemno kvarili svojih kultur! Potem, ko je svojo pozicijo predstavila kot radikalno protirasistično oziroma protitotalitaristično v etničnih razmerjih, se zdi novi desnici povsem normalno, da se v »Nouvelle Ecole« in »Element« poteguje za rehabilitacijo rasistov A. de Gobineau (E 45/1983), G. V. de Lapougea (NE 38/1982) in L. Woltmanna (NE 38/1982),⁴² da s simpatijami predstavlja programe *evgenike* (NE 14/1971), da slavi vrline indoevropskih narodov, da ima aktivno podružnico v Južni Afriki in tako naprej. Kako potem oporekati, da v vsej tej argumentaciji o rasističnem totalitarizmu, ob vsem, kar je v njej racionalnega – ko je govor o zaščiti kultur zatiranih in manjšinjskih skupin – vendarle ne gre za *ločevanje narodov in za poglobljanje razlike med njimi*, nato pa, čeprav tega ni mogoče jemati kot nujnost, tudi za sprejemanje takšnih ali drugačnih *odnosov dominacije*. Etologija namreč poudarja, da so sovražniki različni; poglobljati razlike pomeni poglobljati tudi temelje agresije in dominacije. Ob tem je odveč govoriti o tem, kako bi se s takšnim ločevanjem povečale razlike med narodi v obvladovanju tehnologije, kar pomeni tudi razlike v družbeni moči. In: ali ne pride na dan neka globoko pristranska ideologija, v tem primeru z jasnimi razrednimi obeležji, če se na podoben in že dolgo znan način enostavno ignorira resničnost z argumentacijo: »Protirasistični zakonodaji bi bilo v prid, če bi se razširila tudi na ostale oblike

⁴² Gl. v E 42/1982 informativni članek »Nova desnica odgovorna svojim difamatorjem«, kjer je med drugim zanikano, da je bil H. F. K. Gunther »nacistični rasolog«.

odklanjanja Drugega. Lahko bi na primer sankcionirala tudi doktrine, ki odklanjajo Drugega v imenu ‚razreda‘. Podžiganje razrednega sovraštva nima nič manj pogubnih posledic kot spodbujanje rasnega sovraštva.« (IE 157).

Indoevropska kultura in protikršćanstvo

Medtem ko so bile stare, tradicionalne in fašisitčne desnice pomembno zaznamovane z nacionalizmom, nova desnica v glavnem ocenjuje (z nekaterimi oscilacijami med državami in osebami), da so ožji nacionalizmi v Evropi presežena ideologija in z velikim žarom izpoveduje (sklicajoč se na zgodovinske in aktualne razloge) ideologijo enotne evropske kulture in njenega poslanstva v svetu. Tudi ta ideologija »nadanacionalizma« *evropskega nacionalizma* se sklicuje na znanost, pa tudi na mitsko zavest. Vse publikacije GRECE so polne zgodovinskih, etnografskih, lingvističnih in drugih prispevkov o indoevropskem poreklu sedanjih evropskih, posebej severnjaških narodov – pri čemer se, če je le mogoče, izogibajo izrazov »rasa« in »arijci«. V pogledu podmene oz. teorije o indoevropskem pranarodu pritegujejo pozornost novodesničarjev odkritja o njegovem jeziku, o selitvah, o središčih razvoja na evropskih tleh, o njegovi rodovno-plemenski in aristokratski ureditvi, o kulturah starih Grkov, Rimljanov, Keltov in Germanov, o strukturi evropske mitologije in ljudske kulture;⁴³ nadalje tudi teza D. Warda, da je za Indoevropejce tipična »kultura sramu« (in časti) – v nasprotju s »kulturo krivde« (in greha), »ki je značilna za velike univerzalistične metafizične sisteme.«⁴⁴ Vendar pa največji teoretski pomen pripisujejo delom Georgesu Dumezila, člana Francoske akademije. Ta učenjak namreč že vrsto let dokazuje, kot nam to pojasnjuje de Benoist, »da je obstajala že pred prvimi disperzijami Indoevropejcev neka *skupna indoevropska ideologija* z enotnim pogledom na svet; kaže se zlasti v posebnem pojmovanju religijskih dejstev, družbe, suverenosti, odnosa med ljudmi in bogovi, v skupni teologiji, liturgiji, poeziji in epski književnosti« (VD 35). Jedro te izvirne in samo za indoevropska ljudstva značilne »ideologije« se kaže po Dumezilu v trojni funkcionalni razdelitvi družbe na *vladarje-suverene, vojake in proizvajalce* – torej v konceptiji organizacije družbe, ki je razvidna v indijskem kastnem sistemu, v iranskih in keltskih tekstih oziroma mitih; razvidna je tudi pri Platonu, pri teoretikih monarhije iz X. stoletja v obliki stanov oratores, bellatores in laboratores; tudi zgodovinar G. DUBY se nanjo sklicuje v delu »*Les trois ordres ou l'imaginaire du féodalisme*« itd. V nasprotju s stališčem samega Dumezila, da mu »ostaja vsakršna aktulizacija Indoevropejcev povsem tuja«, pa novodesničarji menijo, da teorija

⁴³ Gl. na primer dela novodesničarjev Y. Brekiliena: *La mythologie celtique*; J. Mabire in P. Vial: *Les solstices. Histoire et actualité*, Paris 1974; zbornik *Les traditions d'Europe*; A. de Benoista: *Fêter Noël*, Paris 1982.

⁴⁴ Gl. VD 36; to razlikovanje uvaja Margaret Mead.

o treh funkcijah lahko pomaga razumeti sodobno evropsko situacijo, na primer, pojasniti zvrsti družbenih sistemov z vidika premoči posamezne od teh treh funkcij v njih – kot je to npr. *optimalni sistem s primatom Politike (suverena) v organski družbi, ali degradirani sistemi s primatom vojske ali ekonomske funkcije*.⁴⁵ Zaradi nazora, da je za evropsko kulturo značilno to, da je ekonomija determinirana s politiko in kulturo, novodesničarji v dobršni meri zapostavljajo v strukturi družbe ekonomski dejavnik in vse družbene pojave neposredno ali posredno pojasnjujejo z gledišča duhovnih, predvsem političnih in kulturnih procesov.⁴⁶ Po drugi strani nova desnica zaneseno poudarja, da je indoevropski duh dosledno protiegalitaren in pluralističen, kar v verskem pogledu pomeni, da je *pòliteističen in toleranten*. »Politeizem je odraz različnosti ljudi, kot je monoteizem odraz regresivne težnje k enotnemu« (VD 350). Zaradi tega menijo, da je bilo »vključevanje krščanstva v evropski mentalni sistem najbolj porazen zgodovinski dogodek«, saj se je *židovsko-krščanska revolucija začela z razgradnjo evropske organske družbe, njenih avtonomij, vrednot in hierarhij*, s tem pa je orala ledino vsem kasnejšim totalitarizmom, vse do marksizma in socializma; zato je A. de Benoist pojav krščanstva v Rimu poimenoval »boljševizacijo antike«.⁴⁷ Potem Benoist dokazuje – v eruditskem literarnem kontekstu, ki doseže svoj vrh z Nietzschejem in Heideggerjem – kako aktualna je danes potreba po poganstvu v politiki, kulturi in zadovoljevanju človekovega stremljenja k sakralnemu, kajti poganstvo je najpopolnejša izkušnja sakralnega v »kontinuiteti med človekom in bitjem, ki je sveto«.⁴⁸ »Sodobni svet je policentričen, polisemičen, multiformen. To je svet preporoda kolektivnih identitet in potrjevanja pluralizma« (IE 189). Louis Rougier razvija te misli v več knjigah, ki jih je objavila GRECE, vključno z komentiranim prevodom Celsusovih »*Resničnih besed*« proti kristjanom.

Evropa kot tretja pot

Protiamerikanizem in protikomunizem za novo desnico nista samo začasni ali taktično-pragmatski politični stališči: sta aktualizacija njihovega temeljnega teoretsko-mitskega koncepta o Indoevropejcih in o Evropi. V tem smislu je treba razumeti stališča, da je »temeljno dejstvo

⁴⁵ Gl. J. -C. Rivière v E 32/1979, in A. de Benoist v E 38/1981.

⁴⁶ »Sleherna obnova evropske civilizacije, pa najsi gre za tisto iz XI. stoletja, iz renesanse, iz prve industrijske dobe, je bila vedno zasnovana na ekonomskih strukturah, čeprav te, v nasprotju z marksističnimi koncepcijami, niso bile zgodovinski izvori inovacij. Tako je tudi danes. Ekonomijo in tehniko, ki ju implicira evropska civilizacija, je treba priznati za plemenita instrumenta in za sredstva, podrejeni političnim in kulturnim vizijam«, G. Faye: *Contre l'économisme*, Paris, 1983, p. 65.

⁴⁷ V potrditev tega so navedeni številni filozofski in zgodovinski teksti, med drugim tisti o »največji koristi politeizma« iz Nietzschejeve »*Vesele znanosti*« in »*Antikrista*«: »Krščanstvo nam je odvzelo plodove antične civilizacije . . .«; to se posebej potrjuje v biblijskih in drugih tekstih netolerantnega židovskega boga, »boga arabskih puščav, osamljenega in ljubosumnega, ekskluzivnega in okrutnega«, pozneje pa tudi v fanatizmu krščanstva, ki ni le na grmadah sežigalo heretike in ženske, ampak je na antropološkem področju značilno bistvene moči evropskega duha.

⁴⁸ A. de Benoist: *La religion de l'Europe*, E 36/1980 in *Comment peut-on être païen?*, Paris 1981.

današnjega sveta *planetarna supremacija* dveh velesil in da »med Ameriko vulgarnosti, egalitarizma in merkantilnega duha in Rusijo gulagov in zatiranja . . . stoji *okupirana Evropa* (IE 226 in d. in E 41/1982). V primerjavi s komunistično hegemonijo niso nič manj nevarne Združene države Amerike, ta družba privlačnega materialnega bogastva, univerzalističnega duha, brez kulturnih vrednot višjega reda, prepotentno prepričana, da je obvezen vzor vsemu svetu. Zato Evropejci danes ne smejo nasesti manihejski teoriji o nujnosti izbora med »svobodnim svetom« in »komunistično tiranijo«; kajti za Evropejce, piše de Benoist, »ni večjega zla, kot je mnenje, da je ena okupacija bolj zaželena kot druga . . . Med Moskvo, ki zatira telo, in Washingtonom, ki si prilašča duše, čakam, da se bo Evropa vrnila sama k sebi« (IE 266). Vprašanje odnosa Evrope do teh dveh totalitarnih materialističnih velesil je torej vprašanje možnosti prepoda in neodvisnosti Evrope. Tako imenovana »atlantska Evropa« ne uresničuje te možnosti; je le polovica evropskega prostora in v njej še ni niti evropske zavesti niti evropske volje, je le še ena od ameriških stvaritev. »V središču razdeljene Evrope je narod: Nemčija; v središču tega naroda je mesto: Berlin; v središču tega mesta je zid: sramota. Prihodnost naše kulture leži pod tem zidom« (IE 270). Nemčija je namreč slika Evrope v malem.⁴⁹ Zatorej je neposredno pomembno odvreči manihezem in nasprotovati razdeljenosti Evrope. »Potrditi nujnost *tretje poti*,⁵⁰ tretje sile . . . Evrope Odpora, kakor bi rekel de Gaulle,⁵¹ odpora proti kolaboracionistom na obeh frontah.« Do trenutka konstituiranja Evrope v njenem resničnem prostoru, od Atlantika od Urala, pa je treba ponovno »odkriti kulturne vrednote, ki jih vsi evropski narodi – in samo oni – nosijo kot svojo dediščino«; treba je vzpostaviti zavest o tem, da »Evropa stoji in mora stati, politično, geografsko, geopolitično in ideološko, med tema dvema sistemoma, in nad njima. Evropa je, potencialno vzeto, nekakšna vrsta Cesarstva Sredine. Sredine odločitev in sredine ravnotežja . . . Dežela prave mere. Dežela odločujočih sintez.« To pa pomeni, da je usoda njenih narodov v svetovnih političnih odnosih, da potrdijo svoje mesto v hierarhiji vrednot. Niti najmanj benigno niti pluralistično tvegano ne zveni sklep, da ostaja Evropa matica Vzhoda in Zahoda. Ostaja izvor ustvarjalnih sposobnosti, bloka pa, ki sta v njej rojena in od nje odtrgana, sta samo nosilca uresničenja. Evropa ostaja kultura, medtem ko imata

⁴⁹ O tem gl. tudi A. Mohler: *L'identité allemande et la troisième voie*, v *La troisième voie*, Paris 1984; simpatije do pacifistično-nevtralističnega gibanja v Nemčiji so odvisne od njegove »vse večje nacionalne obarvanosti« (E 41/1982).

⁵⁰ To je morda najboljša priložnost, da pokažemo, da so hoteli na XVII. nacionalnem kolokviju GRECE pojmu »tretja pot« pripisati precej širši filozofski pomen v pogledu odstopanja od dualizmov (inspiriral jih je aristotelovski princip izključitve tretjega), ki prevladujejo v tradicionalni družbeni misli in ki že »vnaprej jemljejo pogum vsaki sintezi« ter »radikalno izključujejo Drugo«. Iz dualizma logično izhaja tudi egalitarizem v vseh svojih razvojnih oblikah. Za primere »tretje poti« imajo novodesničarji »zavračanje lažnih alternativ« med *materializmom in metafiziko, konservacijo in revolucijo, liberalizmom in socializmom, individualizmom in kolektivizmom, razizmom in asimilacijo, monoteizmom in ateizmom* itd., gl. *La troisième voie*, nav. d. Anne Jobert razvija isto misel, kar se tiče znanosti: niti scientizem niti nihilizem, temveč »znanost kot kultura«, ki bo ob razumu vključevala tudi moč, naključje in mit, g. A. Jobert: *Le retour d'Hermès, de la science au sacré*, Paris 1984.

⁵¹ O de Gaulleu gl. E 43/1982.

bloka samo civilizaciji. Evropa pozna smisel zgodovinskega dejanja, bloka pa vesta le za njegov vzrok in posledice. Smisel se namreč nujno nanaša na prvo dejanje duše naroda, ki ga Mircea Eliade imenuje ustanovitveni mit. Namen, koristnost, odnos – to je dodano kasneje« (IE 273–4). Za potrditev teh misli navajajo Nietzscheja, Heideggerja, R. Abellia.⁵² Pri tem tudi poudarjajo, da je Evropa »kot tretja pot povsem naravno solidarna s Tretjim svetom, ali točneje, z vsemi tistimi državami, ki zavračajo politiko blokov in uvrščanje pod eno ali drugo velesilo. Vsaka neuvrščena država je naravni zaveznik Evropejcev«.⁵³ V aktih zadnjega, XVIII. nacionalnega kolokvija GRECE (1984), imenovanega »Konec nekega sveta«,⁵⁴ se omenjena stališča še bolj zaostrujejo v smeri katastrofične napovedi »zadnjih metastaz Zahoda«, tj. smrtne agonije tako ameriškega kot sovjetskega sistema, ki sta kolonizirala svet; to pa pomeni tudi propad vseh idejnih temeljev egalitarizma: prepričanja o naravni enakosti ljudi, o vsemogočnosti razuma, o neomejenem zgodovinskem napredku. Zahod je neozdravljiv. Ne moreta mu pomagati niti moda neoliberalizma niti tehnokratska vera v kompjuterje in v »konec ideologije« – vera, ki je v bistvu tehnicistična ideologija o navidezni nevtralnosti in goli instrumentalnosti tehnike.⁵⁵ A. de Benoist opozarja na Heideggerjevo označitev tehnike kot uresničenja »pozabe bitja«. Tehnika, ki se ji predaja Zahod, »ni nevtralna, ampak je nevtralizator smisla. Obzorje tehnokozmosa je brez-smisel. Tehnicistična ideologija je torej prva ideologija, ki ne proizvaja smisla, ampak brez-smisel.« Človek pa ni nujno podrejen tej ideologiji; lahko dojame pozitivno obliko modernosti in določi tehniki drugačne naloge, ji vtisne smisel in ponovno postane »posrednik med simboličnim in realnim, akter lastne zgodovine«.⁵⁶ En ciklus se zaključuje, drugi se začne. Zahod je padec, »zapisan zakonu entropije, smrti zaradi homogenizacije«, prihaja v svojo »zadnjo fazo statistične eksplozije in smrti vrednot«. Zahod je neozdravljiv, Evropa pa je bolnik, ki lahko še ozdravi, ugotavlja G. Faye v »Koncu nekega sveta.«⁵⁷

V knjigah *Orientacije za odločilna leta. Glavni sovražnik* (Benoist) in *Sistem za ubijanje naroda* (Faye) sta liberalizem in potrošniška družba določno označena kot »glavni sovražnik« konservativne revolucije; hkrati pa Benoist v »Elements« 12/1982, v članku »L'autre visage du socialisme«, z veliko spoštovanja ocenjuje teorijo »nacionalnega socializma« avtorjev Henrija de Mana, Wernerja Sombarta, Edmonda Laskina, Ferdinanda Lassalla in drugih.

⁵² O Raymond Abellio gl. E 35/1980.

⁵³ A. de Benoist: *La troisième voie*, nav. d. p. 56.

⁵⁴ *La fin d'un monde*, Paris, 1985.

⁵⁵ G. Faye v *Le Système à tuer les peuples*, Paris, 1981, pokaže, da kompjuterska tehnika danes postuja sredstvo absolutnega ekonomskega totalitarizma.

⁵⁶ *La fin d'un monde*, cit. p. 63.

⁵⁷ *La fin d'un monde*, cit. p. 72; gl. tudi G. Faye: *L'Occident comme déclin*, Paris, 1984.

Kakšna bi morala biti ekonomija prihodnje združene Evrope? Glede na to, da zanemarjajo skoraj vsa vprašanja politične ekonomije, posebej tista o produkcijskih sredstvih in produkcijskih ter razrednih odnosih, ljudje iz GRECE ocenjujejo, da je za vse sodobne družbe, kapitalistične in socialistične, bistveno to, da v njih prevladuje *ekonomistični ali »merkantilni« duh* – kar pomeni, da v njih buržujski ekonomski determinizem in računarstvo vladata nad vsemi drugimi družbenimi funkcijami, vključno s politično. Posledica tega je odmiranje specifičnosti narodnih kultur, nastopa »psihološka domestikacija« naroda (K. Lorenz), prihaja do kolektivnih moralnih kriz in dolgoročnih demografskih motenj (R. Ruyer) itd.⁵⁸ V odgovor liberalističnemu individualizmu in socialističnemu kolektivismu predlaga nova desnica tudi na področju gospodarstva svojo »tretjo pot« – tako imenovano »organsko ekonomijo«.⁵⁹ Gre za ekonomski koncept, ki nima, kot poudarjajo, ničesar proti pragmatiki uporabi tržnih, planskih, zasebnih, javnih in samoupravnih gospodarskih mehanizmov; njeno temeljno načelo pa je, da *mora biti politično-suverena funkcija nadrejena ekonomiji* in da mora trajno uravnavati (torej ne le z začasnimi intervencionističnimi ukrepi, kot to počne Država blaginje) globalne ekonomske tokove za uresničevanje temeljnih nacionalnih interesov. Ob uvajanju biologistične obče teorije sistema L. von Bertalanffyja in »Ekonomske strategije« E. Wagemanna novodesničarji trdijo, da mora *profit* ostati nezamenljiv motiv (kapitalističnega) poslovanja, vendar samo na relativno avtonomni ravni »intra-ekonomskega obnašanja« – medtem ko mora biti omejen s t. i. *načelom globalnega presežka* (surplus global) ali dolgoročnih »socialnih izdatkov« na ravni »supra-ekonomskega obnašanja«; za to skrbi državna oblast in ob tem upošteva kolektivne, politične, ekološke, kulturne in druge družbene potrebe.⁶⁰ Seveda pa se to trajno in strateško usmerjanje ekonomije ne kaže le v določanju gospodarskih ciljev, marveč »pomeni predvsem preobrazbo ideologije Države« v tem smislu, da dobijo primat določene temeljne politične in kulturne vrednote, ki »ustrezajo obćim nalogam naroda«.⁶¹ Ob tem, pravijo novodesničarji, da omogoča logiko zasebnega profita, omejenega z odločitvami suverena,

⁵⁸ V svoji kritiki »novih ekonomistov« ali francoskih neoliberalov (IE 204 in d.) navaja A. de Benoist iz dela H. Lepage: *Autogestion et capitalisme*, Paris, 1978 ugotovitev, da je za čikaško šolo značilno to, da je »razširila področje ekonomske analize na številna druga področja in probleme, ki so a priori neekonomski: ekonomska analiza zločina, ekonomska analiza političnega procesa (teorije birokracije, volilnih sistemov, institucionalne inovacije), ekonomska analiza prava, teorija družine, teorija zakonske zveze, teorija usmiljenja in altruizma, teorija rasne diskriminacije, teorija seksualnosti.«

⁵⁹ *GI, nepodpisani manifest Economie organique et société marchande*, E 29/1979, in G. Faye: *Contre l'économisme*, Paris, 1983 in *La nouvelle société de consommation*, Paris, 1984, v E 44/1983 najdemo dva udarna zapisa: Proti državi blaginje in Liberalizem, to ne gre.

⁶⁰ To politično upravljanje z »globalnim presežkom« na ravni »supra-ekonomskega obnašanja« obsega razen klasičnega državno-pravnega nadzora, monetarno-finančne pristojnosti itd. tudi ukrepe za popravljanja tistih napak v alokaciji sredstev, ki jih nujno povzroča profitna logika rentabilnosti, npr. dezinvestiranje v infrastrukturi, transportu, energiji, raziskovanjih, zdravstvu, visoki tehnologiji, informatiki, itd.

⁶¹ G. Faye: *Contre l'économisme*, nav. d. str. 56., 52.

pa se organska ekonomija izogiba tistemu birokratskemu administriranju z gospodarstvom, ki je v sodobnem svetu ali posledica ad hoc intervencionističnega ali povsem planskega ekonomskega sistema. Pri vsem tem naj bi imela organska ekonomija še dva temeljna civilizacijskega učinka: *spodkopala naj bi množično potrošniško družbo*, ki jo je ustvaril homo oeconomicus, hkrati pa bi porajala umno »ekonomsko aristokracijo« – kot nasprotje današnje vladajoče instrumentalno-razumske tehnokracije.⁶² »Organska ekonomija je dolgoročno dvakrat revolucionarna: prvič zato, ker se usmerja k postopnemu odpravljanju množične proizvodnje individualnih dobrin (kar seveda ne bi smelo povzročiti pomanjkanja), da bi s tem ukinila udomačevanje človeka po poti blaginje; in drugič, ker išče in predpostavlja nastajanja ne le ‚novih mehanizmov‘, pač pa tudi novih ekonomskih elit. Kroženje elit se v merkantilni ekonomiji slabo uresničuje: ustanovitelji podjetij, zadolženi za obnovitev industrijskega tkiva, so po svojem kadrovskem ‚profilu‘ previdni karieristi, poslovni ljudje in tehnokrati, ki so sistemu po volji« (E 28–29). »Ker skrbijo bolj za ‚posle‘ kot za nacionalno ekonomijo, se te ekonomske ‚elite‘ ne soočajo z najbolj elementarnimi izzivi« . . . Koga pa skrbi »vrnitev težkih časov«? (J. Fournastie). Kdo predlaga novo industrijsko strategijo Evrope? Kdo skrbi za mesto Evrope v novem tehničnem okolju?⁶³ Prav glede na potrebe Evrope kot specifične kulturne identitete in kot posebnega »ekonomskega prostora« nova desnica danes predlaga, naj se evropska nova ekonomija organizira »okrog štirih temeljnih strukturalnih nalog«:⁶⁴ 1) vzpostavi naj *pol-avtarkičen ekonomski prostor s selektivnim pretekcionizmom* zaradi razvijanja visoke tehnologije v ostrih pogojih konkurence na lastnem velikem tržišču in izvoznega prodora v svet; 2) izvede naj načrt *energetske substitucije in neodvisnosti*; 3) *umakne naj se iz mednarodnega monetarnega sistema*, kjer vlada dolar, ki je le sredstvo ameriškega imperializma;⁶⁵ 4) spremeni naj odnose med državo in podjetji v smislu *organske ekonomije*, ki bi peljala v nepotrošniško prosperiteto, podrejeno višjim kulturnim vrednotam – to pa so seveda vrednote, ki jih propagira nova desnica.⁶⁶ Sestavni del programa evropskega »ekonomskega nacionalizma« in

⁶² Na tem področju kritike množične družbe in tehnokratizma najde nova desnica nekatere sorodnosti in možnosti dialoga z delom nove levice (=vsaj na ravni analize«, IE 20); gl. NE 41/84 in NE 39/82, ki vključuje tudi prevod Habermasa, ter VD 461 in d. Vendarle novi desničarji oporekajo novi levi (in ekologistom) zaradi skrajnosti rousseaujevskega »sovraštva proti ekonomiji«, »nekega povsem religijskega sovraštva proti moči sami in proti ‚bogokletni‘ transformaciji narave«. G. Faye: Contre l'économisme, *nav. d. str. 61.*

⁶³ G. Faye: Contre l'économisme, *nav. d. Obstaja svojevrstna fascinacija novodesničarjev v razmerju do tehnike, ki da je pomembna določnica evropskega duha – fascinacija, ki ima dolgo zgodovino v »kulturi desnice« XX. stoletja – začnjenja pa pri E. Jungerju in van den Brucku, M. Heideggerju in gibanju italijanskih futuristov. Ta pasus je videti prav kot delo futuristov iz dvajsetih let: »Leteti, komunicirati na velike razdalje, potapljati se v oceane, obiskovati zvezde, podaljševati življenje, povečati zmogljivost možganov, ustvariti nove vrste, pomnožiti energijo . . . vse to je zdaj mogoče zahvaljujoč tehniki . . . To je nova filozofija faustovskega življenja, ki bi ga nove umetnosti našega časa, če jih ne bi ovirale merkantilne ideologije, končno lahko uresničile« (G. Faye, *id.*, 60).*

⁶⁴ G. Faye: Contre l'économisme, *nav. d.*

⁶⁵ Opozarjamo na predlog A. Grjebine: La nouvelle économie interantionale, Paris 1981, o svetovnih monetarnih razmerjih moči, gl. E 50/1984.

⁶⁶ Ob tem še dodajajo, da morajo biti v primerjavi s »socialno pravičnostjo« socialistov »glede potreb in dela«, ki destimulira najbolj sposobne, ter v primerjavi z neobčutiljivostjo liberalcev za socialno šibke, v pravičnost vključene tudi

ekonomije, podrejene politiki, je tudi *solidarnost z državami Tretjega sveta*; te naj bi med drugim spodbujali k razvijanju avtohtonih potreb in gospodarskih sistemov v ustreznih polavtarkičnih »ekonomskih prostorih«; to pa pomeni, da se ne bi zgledovali po zanje neprimernem modelu industrializma in množične porabe ter da bi z odmikanjem od takega modela zavarovali svojo politično in kulturno neodvisnost pred totalitarizmom Zahoda in Vzhoda. Ko si naravnost zaželi »destabilizacijsko svetovno ekonomsko krizo«, ki naj bi porušila sedanjo svetovno ekonomsko ureditev, se teoretik GRECE G. Faye sklicuje na delo F. Perrouxa: »*Pour une économie du nouveau développement*« (Paris, 1981) in vsem narodom, »ki jih ogroža dominacija velikih sil in mednacionalnih družb . . . predlaga, naj se po sorodnosti združijo v bloke, ki bi bili široko strukturirane celote, trgovinsko in industrijsko avtocentrirane, kulturno homogene in zavarovane pred zahodnim načinom življenja«. ⁶⁷ Ne glede na izrazito utopičnost in sumljivo vrednost te zamisli o zapiranju in avtarkiji, o homogenosti in blokovskem združevanju držav Tretjega sveta, nam novodesničarji ne dajejo dovolj prepričljivih dokazov, zakaj naj bi bil »ekonomski nacionalizem« sprečne združene Evrope manj naravnan k hegemoniji in izkoriščanju ljudstev in Tretjega sveta, kot sta danes, kot pravijo novodesničarji, ZDA in ZSSR (pa ne le ti, temveč tudi druge evropske države).

V tem prispevku ne bomo razpravljali še o nekaterih drugih temah in stališčih, ki so značilni za ideologijo evropske nove desnice: *Mit kot temelj kulture*, ⁶⁸ *povečevanje vojaških vrlin*, ⁶⁹ *seksualno svobodnjaštvo in vprašanje žensk*, ⁷⁰ *odnos do smrti* ⁷¹ in *estetski ideali*. ⁷²

Na koncu tega prispevka, katerega glavni namen je predstaviti, pojmovno in bibliografsko, pri nas manj poznan politični pojav, je treba vendarle izreči nekaj sklepnih ocen o evropski novi desnici.

Prvič, nedvomno gre za samozavestno in bistrourmno intelektualno

metaekonomske ideje meritokracije in enakih možnosti. Kako bi bila videti uporaba načela meritokracije, kaže naslednji primer: »Ce tvorec zaposlitve ni boljše nagraden od navadnega delavca, tedaj bo takoj ostal brez dela precejšen del prebivalstva, ker podjetnik ne bo več želel investirati in bo raje živel od rente, kot pa da bi vlagal v ustanavljanje novih dejavnosti« (G. Faye, nav. d. str. 68).

⁶⁷ G. Faye, nav. d., str. 59.

⁶⁸ Med številnimi aktivizatorskimi miti, na katere se sklicuje nova desnica, so gotovo najpomembnejši miti o indoevropski rasi in o Evropi. »Evropa, natančneje rečeno, evropska kultura kot dediščina, ki nosi v sebi določeno bivanje, cesarsko bivanje, je za nas ustanoviteljski mit, ki je zmožen mobilizirati . . .«, P. Vial: v E 43/1982. Celotna številka »*elements*« 51/1984 je posvečena temi »*Les Mythes européens*«.

⁶⁹ Razen obsežne publicistične dejavnosti GRECE o vojaških in vojnih stvarih, npr. o Napoleonovih vojnah, gl. tudi VD 226-9.; Etudes et recherches 2/1983; E 10/1975, o »armadi in narodu«; E 47/1983; vedno so poudarjene vrline vojaških elit: čast, zvestoba, junaštvo, brezpogojno žrtvovanje, disciplina, zbranost itd., kar so vse lastnosti indoevropskega človeka.

⁷⁰ Detabuiranje vseh spolnih odnosov po »poganskih načelih seksualnosti« in proti merkantilistični seksualni evoluciji, neopuritanizmu in romantizmu, gl. NE 8/1969; razpravo v Etudes et recherches 2/1983 in 3/1984; G. Faye: Sexe et idéologie, Paris 1983. O različnosti in komplementarnosti spolov in o osvoboditvi ženske, »proti feminizmu, a za feminiteto«, gl. Ne 14-15 in VD 342 in d.

⁷¹ Sprejemanje smrti, evtanazija »kot eden od največjih dosežkov prihodnosti« (VD 371) in samomor (primer Mishime) so nekatere od tem novodesničarjev in dela A. de Benoista in P. Viala: La mort, Paris, 1980.

⁷² Od Richarda Wagnerja (VD 529 in d.; Ne 30, 31-2), prek Arna Brekerja (NE 24/1973), do P. Y. Trémoisa i G. Mathieua (E 52/1985), pri čemer tudi izvore abstraktno umetnosti iščejo, med drugim, v keltsko-germanskem duhu (gl. tudi E 45/1983).

akcijo, ki jo po radikalnosti in vsebini pogledov v bistvu lahko prepoznamo kot naslednico ne le večstoletne tradicije duhovnega in političnega konservativizma, temveč še bolj neposredno in prvenstveno kot naslednico tistega borbenega desničarskega gibanja, ki se je v Evropi vzpostavilo v kriznih tridesetih letih našega stoletja kot rasnacionalni program srednje in velike buržoazije. »Tretja pot«, ki jo je že tedaj predvidel ta program kot obojestransko zavračanje pa tudi delno sprejemanje tako liberalizma kot socializma, se sedaj obnavlja kot *reakcija na novo, globljo in dolgotrajnejšo krizo meščanske družbe* – krizo, ki jo spremlja, kar je pomembna okoliščina, hkrati *upadanje in kompromitiranje revolucionarnih in socialističnih gibanj po svetu, posebej v Evropi*.⁷³ Trenutni silni razvoj znanosti hkrati zavezuje to obnovljeno desnico, ter ji ponuja nekatere izsledke, da more svoja prastara protiegalitaristična, avtoritarna in iracionalistična sporočila *utemeljiti z znanstvenimi podatki*, predvsem z odkritji biologije, genetike in teorije obnašanja (etologije). Očitno pa je, da kljub njenemu prizadevanju za posodobitev in utemeljevanje znanstvene legitimnosti, ostajajo argumenti iz *mitske zavesti*, iz *tradicionalnega organicizma* in iz *filozofije življenja* še vnaprej trdne in nespremenljive meje novodesničarske ideologije. Toda, četudi so zaradi tega razlike med novo desnico in »starimi desnicami« v bistvu še vedno bolj formalne kot vsebinske,⁷⁴ na kar opozarja veliko večja občutljivost novodesničarjev za modernost in njihovo mimetično spreminjanje pomena posamičnih kompromitiranih pojmov in simbolov iz časa fašizma, nikakor ne gre podcenjevati nekaterih pomembnejših vsebinskih odstopanj njihove ideologije in metodologije v razmerju do »starih desnic«: opuščanje ozkih nacionalizmov, monarhizma, najbolj grobega sovražnega rasizma, kulta patriarhalne družine, seksualnega moralizma, neiznajdljivosti v »marketingu idej«, zavračanja sodobne umetnosti itd. V času velikih razprav o francoski novi levici poleti 1979. leta jo je del kritike razglasil za »kriptonacizem« in »neonacizem«, zaradi česar so A. de Benoist in njegova družina javno ostro protestirali zaradi difamacije in celo sprožili nekaj tožb pred sodiščem (npr. proti »Der Spiegel«, »Die Zeit«).⁷⁵ Četudi so takšne obtožbe poenostavljajoče, ker ne upoštevajo intencij protagonistov in nekaterih ne nepomembnih razlik v okoliščinah in stališčih,⁷⁶ je vendarle nekaj razlo-

⁷³ Številni ocenjevalci nove desnice se strinjajo glede povezovanja upadanja levih gibanj v sedemdesetih letih z občo obnovitvijo konservativne misli in prakse, za novo desnico pa še posebej velja, da nastopi v tedaj nastalih razmerah »duhovne zmede« (»Le Monde«, 1. 8. 1979), »filozofskega debakla« (»Le Matin« 7-8. 7. 1979); gl. o tem tudi druga mnenja v J. Brunn, nav. d., od samih novodesničarjev pa v E 47/1983: Le vide intellectuel. Povsod gre za nekatera splošna duhovna stanja, značilna za sedmo desetletje: za vračanje zaskrbljenih in razočaranih ljudi, posebej intelektualcev in mladine, k iracionalnemu, k izvorom, k zasebno-intimnemu življenju, povezanemu z uspehi pri delu, k družini, k domu, k novemu moralizmu, k svetemu, k apolitičnosti, k ezoteričnosti, itd.

⁷⁴ Na to opozarja tudi A. de Benoist, ko opredeljuje cilj svojega dela v Vue de droite: »Izvršena bo dvojnja kritika: ideološka kritika levice, metodološka kritika desnice« (VD 26).

⁷⁵ Gl. »Le Monde« 29. 9. 1979, in v tej številki de Benoistovo razlogo »nepoštene kampanje« proti GRECE: Tisto, kar mi pravimo; gl. tudi E 35/1980 in E 42/1982.

⁷⁶ Gl. v tem smislu tudi besede moža z levice in uglednega urednika »Le Monde« André Fontaina, v »Le Monde«, 11. 7. 1979.

gov za opozorila in bojzani tiste vrste, ki jih je izrazil celo konservativec Roymond Aron: »Kult gozdov in germanskih bogov, pogosta zloraba biologije, teorija biokulturne evolucije, mešanje mitov in polznosti . . . s takšnimi elukubracijami se je začel delirij nekega naroda.«⁷⁷ Res je, da se novodesničarji ograjujejo od nacizma kot »obdobja grenkobe in mediokritete« ter v celoti sprejemajo kritiko nacizma, ki jo izrekajo ljudje iz »Konservativne Revolution«;⁷⁸ vendar pa ostaja vtis, da se tudi v tem primeru ograjevanje nanaša bolj na formo, na popačenost in »napačno« izvajanje določenega programa, kot pa na temeljne vsebine samega programa: v ideologiji nove desnice ostaja res veliko tem in osebnosti-vzorov – odkrito ali aluzivno privilegiranih in čaščenih – ki nosijo jasna obeležja fašističnega svetovnega nazora in ravnanja.⁷⁹

Drugič, s teoretskega gledišča je nedvomno glavni pomen in »dosežek« nove desnice nasploh, posebej pa tiste okrog GRECE-ta, da uspeva z zares premišljenjo, dobro organizirano in spretno speljano akcijo zbirati, če že ne tudi na znatno višji ravni sintetizirati ter v nekoliko »spremenjeni preobleki«⁸⁰ prikazati širši intelektualni javnosti *velik del vsebin dosedanje evropske skrajno desne ali konservativne politično-kulturne misli*. Ta program rekonstrukcije, modernizacije in propagiranja radikalno desnega pogleda na svet z ambicijo, da bi sprožil prevrat v »kulturni hegemoniji« v Evropi, je gotovo še vedno na začetku: vsebuje veliko lahkotnih in površnih pristopov in stališč, večasih dvomljive »znanstvenosti«, protislovij, pristranske selektivnosti in sporočil avtorjev, mimetičnih zasukov pomena besed. Tisti, ki novi desnici oponašajo sinkretičnost in številne protislovnosti, pa morajo vendarle upoštevati, da tovrstna iskanja sintez z ideološko uporabo mitov dejansko omogočajo kombinacije, kakršne so npr.: »kult antične Grčije in fascinacija z barbarstvom, pripadnost klasicizmu in zanesenost z romantizmom, tribarvno jakobinstvo, klic k etnijam in obče navzočemu evropeizmu . . .«⁸¹ Novodesničarji bodo odgovorili: to je sinteza razuma in mita, apolonijskega in dionizijskega, logika brez izključevanja tretjega itd., kar je blizu postmodernim stremljenjem in modam našega časa. In to ne glede na vsebino in cilje te ideološke konstrukcije.

Tretjič, nekatere pripombe in ideologije nove desnice so bile izrečene že v prvem delu tega teksta (o neenakosti, enakih možnostih in pravici do razlikovanja; o razširjanju pomena izraza »totalitarizem« glede na lastne potrebe, vendar tako, da ostaja neviden totalitaristični potencial njene teze o »prioriteti politike – suverenega«; o nejasnostih in protislovljih v

⁷⁷ R. Aron: *La Nouvelle droite*, »L'Express«, 28. 7. 1979.

⁷⁸ Gl. npr. članek o »Odlučnih letih« O. Spenglerja; prav tako E 30/1979, kjer H. I. Syberberg pravi, da je »Hitler okužil vse: čast, zvestobo, vaško življenje, delovno vnemo, film, dostojanstvo, domovino . . .«

⁷⁹ Na področju književnosti npr. stalno privilegirani položaji piscev: R. Brasillach, P. Drieu La Rochelle, E. Jüngerja, L. F. Célinea, G. Prezzollinija, Y. Mishime.

⁸⁰ Pod naslovom »Nova oblačila francoske desnice« je objavil »Nouvel Observateur«, 2. 8. 1979, vrsto prispevkov o GRECE, kar je tedaj precej prispevalo k seznanjanju javnosti s tem pojavom. O tem »poletju 1979« gl. dosje v E 32/1979.

⁸¹ Y. Plasseraud, cit. p. 54.

sklicevanjih na protirasizem; o dvomih v pogledu solidarnosti novodesničarjev s Tretjim svetom in o njihovi obsodbi »slehernega« kolonializma; o realnosti in pomenu Evrope kot »tretjega cesarstva«, Cesarstva Sredine itd.). K temu bi še rad dodal, da je verjetno temeljna teoretska šibkost nove desnice, s tem pa tudi omejenost njenih dejavnih moči, pravzaprav ista šibkost, ki jo srečamo pri večini konservativnih teorij o družbi. Naj bo še tako »pametna«, oprta na znanost, v sebi konsistentna, demagoško dobro podklovana itd., oziroma, naj ima še tako prav, ko zatrjuje, da so številne razlike med ljudmi veliko (pogosto prezrto ali žaljeno) bogastvo, nova desnica kljub vsemu ostaja *skrajno nerealistična in neprepričljiva v zapostavljanju in zanikovanju odločujočega pomena ekonomskih in razrednih odnosov v strukturi in gibanju družbe*. Idealistična in ideološka razredna narava vsakega organskega dojemanja družbe, tudi tega novodesničarskega, je najbolj očitna v takšnem zamolčevanju osnovnih družbenih procesov in seveda družbenih neenakosti, ki jih poraja, družbenih spopadov, prisile in oblasti, ki so določeni (seveda ne izključno) z ekonomskimi in razrednimi dejavniki. Spoznavnih zmot takšnega idealističnega in brezkonfliktnega dojemanja družbe ni mogoče niti prikriti niti ublažiti s *preusmerjanjem razprave o družbenih neenakostih in spopadih* h globalni problematiki egalitarizma in protiegalitarizma; ali k delno resničnim neenakostim in spopadom interesov med dvema velesilama in Evropo; ali k resnični neenakosti, dominaciji in spopadom med Zahodom (pa ne le ameriškim) in družbami Tretjega sveta. Takšno preusmerjanje, pravzaprav prikrivanje problemov o neenakosti, *dominaciji in spopadih ne moreta imeti množične in trajne prepričljivosti in učinkovitosti na duhovni in politični sceni našega časa*; posebej ne med tistimi večinskimi deli sodobne družbe, katerih izkoriščani, podrejeni in odtujeni položaj takšna ideologija ignorira in prikriva. Zato »ideološka vojna« nove desnice ne more navdušiti in pritegniti ne le delovnih množič prebivalstva – za kar si pravzaprav tudi ne prizadeva preveč – pač pa ostaja tudi brez večine delovno-intelektualnih »elit«, ki bi jih prav rada imela na svoji strani; menimo, da bi v obdobju zaostrene ekonomsko-socialne krize, kakršno je sedanje, nova desnica tudi dolgoročno gledano ne mogla uspeti, četudi bi njene ideje sprejela katera od političnih strank – kar pa je malo verjetna podmena. V teh idejah je namreč preveč doktrinarstva, utopičnega evropeizma, nepriljubljivega protiekonomizma in protikršćanstva, da o neljubih asociacijah, ki jih kličejo na dan in na katere evropski kolektivni spomin nikakor ne more pristati, sploh ne govorimo.⁸² Po drugi strani, če gledamo na stvar z gledišča znanosti, četudi ni povsem pravilna in precizna pogosta kritika, da nova desnica razvija izključno »psevdoznanost«, je vendarle največkrat zelo *sporen način, kako se sklicuje na biologijo obnašanja in na*

⁸² Menimo, da se na novo desnico ne more v celoti nanašati tisto pogosto navajano opozorilo J. Habermasa: »Razviti institucionalizem v okviru teorij, ki jih razvijajo C. Schmitt, K. Lorenz in A. Gehlen more zlahka doseči stopnjo široke prepričljivosti, kar bi bilo dovolj, da bi kolektivni predsodki (rasizem in antisemitizem) razvili virulentno agresivnost in jo, ob pomankanju zunanjih sovražnikov, uperili na notranjega«.

genetiko, da bi pojasnila temeljne relacije neenakosti, spopadanja in hierarhije med ljudmi kot družbeno-kulturnimi bitji. Ali ni takšna uporaba etologije, genetike in sociobiologije, četudi je še tako ublažena z antropološkim kontekstom Gehlenove zvrsti, še ena v nizu zgodovinskih zlorab naravoslovne avtoritete za ustvarjanje videza objektivnosti nekaterih vnaprej določenih ideoloških stališč. Lahko je dokazati, »da so bile vse zapored porajajoče se sociobiologije, od Spencerja do Wilsona, prirejene situacijam socioekonomskih in politično-kulturnih kriz in v katerih je bila ‚narava‘ vedno poklicana, da pride delati ‚red‘«;⁸³ vendar pa je indignacija še posebej upravičena tedaj, ko se na takšno družbeno determinirano znanost »lažno in sistematično sklicujejo tisti, katerih edini namen je zavarovati neko določeno ideologijo.«⁸⁴ V tem pogledu je bolj konsistentna in bolj prepričljiva celo *uporaba mitov* (česar seveda ne počenja le nova desnica), ker takšna uporaba ne prikriva svojih interesnih, decizijskih in mistifikatorskih izhodišč in ciljev v razmerjih družbene moči. Zato lahko ugotovimo, da je *mitsko-ideološka stran ideologije nove desnice še vedno njena močnejša in za določeno publiko tudi bolj prepričljiva in privlačna stran*. O nestrinjanjih z etiko nove desnice pa je bolje da ne govorimo – vrednote humanosti v njej so na lestvici potreb na zares nizkem nivoju.

Četrtič, če je tako, da ta ideologija nima niti ne more dobiti večjega vpliva v političnem in kulturnem življenju sodobnosti, kakšen je potemtaka njen resnični današnji pomen? Izkušnja kaže, da močnim konservativnim stremljenjem, ki jih podžiga sedanji čas vsestranskih družbenih težav in frustracij, še vedno bolje strežejo in jih usmerjajo umirjenejše stranke meščanske desnice, neoliberalne ali populistične – kakršne so v Franciji stranke J. Chiraca, G. d'Estainga in Le Pena. V tem prostoru množičnega političnega življenja nova desnica nima kaj iskati in se tega tudi zaveda. Njene možnosti in njeni dejanski učinki so drugače. Predvsem dokazuje, kolikšen je pomen »kulturne hegemonije« za uresničevanje politične in vsakršne drugačne oblasti v sodobnih družbah; dokazuje in v praksi potrjuje, da je možna »pametna«, intelektualna, nezakompleksana in publicistično sodobna desnica; s tem pa vzpostavlja *model obnašanja in osvajanje »kulturnega prostora«*, in to ne glede na to, kako uspešna je pri spreminjanju stanja duhov v lastnem socialnem okolju. Toda, ali je to vse? Žal, kaže, da ni. Zdi se, da ima dejavnost nove desnice vendarle nek določen vpliv na stabilizacijo in rast – če že ne na hegemonijo širokega vala konservativne zavesti, ki zajema zahodno Evropo, predvsem pa

⁸³ P. Tort: Sociobiologie et idées fausses, »Le Monde«, 21. 10. 1984.

⁸⁴ A. Jacquard: Doctrines politiques et travestissements de la science, »Le Monde«, 20. 5. 1984; tu so navedene tudi besede E. Wilsona, ki v novejši knjigi »Prometejev ogenj« obžaluje, ker se na sociobiologijo sklicujejo »skupine skrajne desnice, med njimi Nacionalna fronta v Angliji in Nova desnica v Franciji...«, ki so blizu različnim vidikom avtoritarne oblasti in rasistične prakse«, obenem pa opozarja, da se to sklicevanje ne nanaša na »resnično znanost, temveč na njeno karikaturo«. Hkrati opozarjamo, da sklicevanje na sociobiologijo z določenimi ideološkimi cilji ni lastno le novodesničarjem, saj imajo to prakso tudi neoliberali, gl. npr. založniško dejavnost v Club de l'Horloge (18. zvezek) ali članke v »Figaro Magazine« (npr. vrsta člankov pod skupnim naslovom »D'où vient l'esprit« v št. 23/1984).

intelektualce in študente. *Nova desnica ne vzpostavlja niti političnih gibanj niti zares izvirne družbene teorije; nova desnica prispeva k nastajanju, kot je dejal R. Aron, določene duhovne klime.* Verjetno najboljši poznavalec evropske nove desnice Marco Revelli tako razmišlja o tem: »To je v bistvu eno najnovejših dejstev osemdesetih let: splošno rušenje avtomatskih mehanizmov za odklanjanje in steriliziranje številnih ideoloških in kulturnih tem, za katere smo menili, da so s končano drugo svetovno vojno za vedno izginile; ponovno »vstopanje v igro«, posebej po poti množičnih medijev, časopisov in tednikov z visokimi nakladami, tistih stališč, kategorij, referenc in likov, ki se povezujejo, če že ne z »zgodovinskimi fažizmi«, pa vsaj z nekakšnim »idealnim tipom« metazgodovinskega fašizma; je Weltanschauung, radikalno protiegalitarističen, protiracionalističen in protidemokratičen, kar je nedvomno tudi posledica uspeha »hegemonistične« strategije nove desnice . . .⁸⁵ Resnica je, na primer, da šele približno dvajset let ni več sramotno ali smešno, če se intelektualci na Zahodu, pa tudi v Franciji, javno razglasi za desničarja. Še več, kaže, da je takšno opredeljevanje postalo v nekaterih družbenih krogih celo moderno. Verjetno so k temu prispevale tudi dejavnosti evropske (še bolj pa ameriške) nove desnice, kot tudi široke literarne razprave, ki jih spodbuja nova desnica. To pomeni, da je novi desnici uspelo neposredno ali v smislu »obče duhovne arome« oblikovati nekatere politične in kulturne nazore dela inteligence v Evropi. To je pravzaprav natanko tisto, kar je nova desnica nameravala s svojim nastopom »desnega gramscizma«.⁸⁶

In nazadnje, ali je nova desnica navzoča danes tudi v Jugoslaviji? Z gledišča kateregakoli od njenih specifičnih obeležij tega ne bi mogli zatrjevati. *Desnica v Jugoslaviji ima še vedno vse lastnosti tradicionalne, in sicer nacionalistično-populistične (šele v zadnjem času nekoliko neoliberalne) desnice.* In le stežka bi presojali, ali je za nas srečna ali nesrečna okoliščina, da je socialističnemu sistemu nenaklonjena desna opozicija pri nas še vedno skoraj v celoti sestavljena iz primitivnih, balkansko-nacionalističnih, »bedastih desnic«, ki se jih na Zahodu že otrsajo.

⁸⁵ M. Revelli: La destra radicale in Europa. *Notiziario dell'Istituto storico della resistenza* in Cuneo 25/1984, p. 208.

⁸⁶ Zanimivo je, da so nekateri bolj znani italijanski levi intelektualci, npr. Massimo Cacciari, začeli pozitiven dialog z novodesničarji, ter tako zanetili »strategijo pozornosti« (strategija dell'attenzione) do tistih njihovih tem, ki v tem kriznem času sovpadajo z interesi leve, predvsem s temami o primatu kulture in o protikapitalizmu; gl. o tem npr. M. Revelli: *Questioni de »confine«*, *L'Astrogalo*, luglio, 1983.